

Rodet ungdom – unge rødder

Af Mette A. Andersen, Rie V. Mørck, Stine Christensen og Linda Minke

En kritisk-sociologisk analyse af politiets gadebandebegreb. Og en undersøgelse blandt unge mænd på Blågård's Plads i København, et såkaldt "gadebandedområde".

Er de unge "med anden etnisk baggrund" kriminelle på grund af deres kulturbaggrund? Nej, hør f.eks. hvad en af de interviewede unge svarer på dette spørgsmål:

"Hvad betyder kultur? Muslimer som laver kriminalitet – at det kommer fra deres kultur? Umuligt fordi islam forbyder sådanne ting her, derfor kan man ikke kalde det for kultur, altså noget de har taget med hjemme fra deres egen kultur. Fx hvis en dansk pædofil laver noget med børn, og jeg læser om det i Marokko, og jeg tror så, at det er den danske kultur. Hvor stor er sandsynligheden så for, at det er rigtigt? Umuligt, fordi den danske kultur opfordrer ikke til disse her ting."

De fleste børn har stiftet bekendtskab med Walt Disneys 'Anders And & Co.', hvor de kan følge livets gang i Andeby. Men det idylliske billede af Andeby har en bagside. I Andeby er der forskel på rig og fattig, med Joakim Von And som byens rigeste og Anders And, der må anses for at være en gennemsnitsand, der er nødt til at slide for pengene. Desværre kan nogle af byens indbyggere ikke finde

ud af at tjene sine penge selv, og det er her, at man som barn støder på sin første oplevelse af en bande, Andebys rødder – 'Bjørnebanden'.

Disneys historier om Bjørnebanden virker umiddelbart uskyldige, men bag den spøjse fremstilling, gemmer der sig en alvor. En alvor der udmøntes i en seriøs karakteristik af banden og dens medlemmer, som giver børn verden over en forståelse af, hvad en bande er. Bjørnebanden er lette at identificere, da de alle går rundt i ens tøj. Vi møder dem i små grup-

per af tre personer, men de kan også optræde i grupper på over ti personer. De bor et hemmeligt sted i Andeby, men det formodes, at de holder til i byens havnekvarter. Familien Bjørn har en kriminell karriere og intet tyder på, at mønstret skal brydes. Den sociale arv aftegnes i Bjørnebandens tre nevøer, der er nogle uvorne og uregerlige unger.

Hvad gør familien Bjørn til en bande? Og hvorfor skal der være en bande i Andeby. Det er spørgsmål som også er relevante at stille i virkelighedens verden.

I de danske medier kører der en intens debat omkring gadebander. Dette skal ses i lyset af, at volds- og gruppevoldtægtssager har fået meget spalteplass og har været til diskussion hos såvel befolkningen som på Christiansborg. I debatten er gadebandebegrebet blevet lanceret som et nyt begreb, der skal være dækkende for de grupperinger, der foretager de kriminelle handlinger. De fleste danskere er altså bekendt med begrebet 'gadebande' via mediernes omtale af kriminelle handlinger, uro, optøjer og gruppevoldtægter. Denne medieomtale har været medvirkende til at skabe en usikkerhed og frygt i befolkningen. Danmark opfatter sig, med andre ord, som et land hærget af gadebander.

Politirapporterne

Vicerigspolitichefen Erik Justesen har udtalt at 'gadebande' "er det ord som journalister anvender, og det er det ord, som politifolk anvender. Vi ved såmænd godt alle sammen, hvad vi mener med det" (Social Kritik 1999:88). Men ved vi det?

I det følgende tages udgangspunkt i en undren over denne udtalelse, hvor et så alvorligt begreb anvendes officielt uden nærmere definition. Derudover er vores udgangspunkt Rigspolitichefens styregruppes rapporter om gadebandekriminalitet udgivet i henholdsvis september 1998 og september 1999. I disse rapporter er gadebandebegrebet defineret og anvendt.

Definitionen på 'gadebander' i Rigspolitichefens rapporter, er efterfølgende blevet kritiseret af blandt andre Ida Koch¹. Vi finder ligeledes definitionen kritisabel og vi ønsker derfor blandt andet at diskutere den begrebsliggørelse, der finder sted, og foretage en analyse af selve anvendelsen af gadebandebegrebet. Vi ønsker endvidere at lægge en sociologisk vinkel på problemstillingen omkring 'gadebander' som fænomen. Rapporterne efterlader således en række spørgsmål. Hvad for en type unge er der tale om? Hvad er deres sociale baggrund? Hvad er deres problemer og årsagen til disse? Hvad er det, de er fælles om i grupperne?

Med ovenstående som udgangspunkt beskæftiger artiklen sig med *unge mænd mellem 12 og 25 år, der opholder sig i et geografisk afgrænset område, som af*

politiet er defineret som en gadebandezone, og som jævnligt samles i ikke-strukturerede grupper i private og offentlige rum.

For at søge forklaring på fænomenets opståen vil vi overordnet belyse denne gruppe af unge mænds livssituation. Herunder vil vi undersøge drengenes fællesskab, hvad det er funderet i og således, hvad grupperingerne er et udtryk for. Denne analyse bygger på interviews og samtaler med unge mænd, der i henhold til politirapporterne kan tænkes at være gadebandemedlemmer, samt personer med tilknytning til miljøet. Endvidere inddrages deskriptiv statistik, til belysning af de unges livssituation.

Formålet med Rigspolitichefens rapporter var at afdække gadebandekriminalitetens omfang samt udarbejde en handlingsstrategi til løsning af problemet. Omfanget blev afdækket ved hjælp af materiale, der var indsamlet i landets enkelte politikredse. I opgørelsen fra 1999 fremgår det, at antallet af 'gadebänder' i Danmark skønsmæssigt blev opgjort til 33.

Ifølge rapporten fra 1998 defineres begrebet 'gadebände' som: *"En gruppe af børn/eller unge, der på gadeplan udøver kriminalitet og/eller anden uroskabende og aggressiv adfærd, og som af omgivelserne og sig selv opfattes som en gruppe"* (s.1). Rapporten bemærker desuden, at de optalte 'gadebandemedlemmer' i 1998 bestod af en overrepræsentation af unge mænd med anden etnisk baggrund end dansk. I rapporten fra september 1999 forefindes der også en systematisk gennemgang af politikredse, der på daværende tidspunkt ikke havde haft eller havde problemer med gadebandekriminalitet. Det fremgår af gennemgangen, at 25 ud af 54 politikredse havde mere eller mindre alvorlige problemer med 'gadebänder'. Ud af disse havde 11 politikredse alvorlige problemer²⁾.

Rapporterne er meget fattige på informationer om de unge, der er registreret som gadebandemedlemmer. Der indgår fx ingen overvejelser om årsagen til, at de er kommet ud i en kriminel løbebane. Denne mangel kan tænkes at have konsekvenser for de handlingsstrategier, der udarbejdes. Der findes endvidere heller ingen beskrivelse af, hvorledes registreringen af dem er blevet foretaget i de enkelte politikredse. Det er således uklart, om de unge er blevet registreret ud fra politiets observationer eller om de er blevet spurgt, om de opfatter sig som en gruppe, eller om politiet har spurgt til omgivelsernes opfattelse af de unge. På baggrund af dette stiller vi spørgsmålstegn ved om politiet i virkeligheden måler det, der er hensigten, eller om optællingerne er udtryk for, at der er andre mekanismer på spil?

Kritikken af politirapporterne giver os grund til at forholde os kritisk til den måde politiet har valgt at kategorisere og definere drengenes grupperinger på.

Kritikken der er kommet fra dele af forskerverdenen tyder på, at der er noget ved politiets definition af begrebet, som ikke stemmer overens med virkeligheden. Det problematiske og unuancerede bandedebegreb forholder forskere som Flemming Balvig og Britta Kyvsgaard sig kritisk til³⁾.

Behovet for at definere

En kategori og det at kategorisere kan indgå i magtrelationer, og i dette perspektiv vil de, der kategoriserer, have større magt end de, der bliver kategoriseret. Problemet bliver håndgribeligt når det defineres.

Justitsministeriet udbød således i marts 2001 et forskningsprojekt lydende på en afdækning af gadebandeproblemets omfang. Det kan dermed se ud til, at Justitsministeriet har imødekommet kritikken af politirapporterne som værende 'sjuskede'. Et krav i projektet er dog, at man skal tage udgangspunkt i og kategorisere efter gadebandebegrebet, som det er defineret af politiet.

Magtens ulige fordeling som også gør sig gældende i kategoriseringsprocessen, kan man forklare ud fra en Bourdieusk optik. Ifølge Pierre Bourdieu koncentrerer

kapitalformerne i en overordnet 'metakapital' i staten (Bourdieu 1994). Metakapitalen er baseret på fysisk magt eller tvang, økonomisk, social eller kulturel kapital, og disse kapitalformer kan fremtræde i en form, som Bourdieu beskriver som symbolsk kapital⁴. Det afgørende er, at de der kategoriserer besidder symbolsk magt til at producere og gennemsnætte definitioner og kategorier. Det medfører sociale opdelinger og hierarkier, der inkorporeres i ting og tanker, og dermed bliver en naturlig del af den sociale og kulturelle orden.

Definitioner og klassifikationer har en symbolsk kraft, idet de bliver en del af folks forståelsesramme. Når kategorierne er blevet etableret får de ofte deres eget liv. Det er en proces, hvor specifikke kendetegn, som man kategoriseres efter, fx køn, alder, og hudfarve, bliver dominerende for forståelsen af og handlinger ift. det enkelte individ. Når en kategori som 'gadebande' anvendes, er det en markering af forskelle og disse er sjældent til den kategoriseredes fordel. Markeringen kan komme til at udgøre forskellen mellem at blive anerkendt eller afvist, med andre ord inklusion eller eksklusion. Dermed har de der besidder den symbolske magt en magt til at skabe ting med ord og i dette tilfælde muligheden for at definere en gruppe af unge mænd som en 'gadebande'.

Den sociologiske tilgang

Vi ønsker at indtage en position, hvor vi forholder os kritisk til systemets måde at definere og kategorisere en gruppe på. Sociologien må netop ifølge Bourdieus programmerklæring, gøre en sådan problematik til en problematik der vedrører sociologien, og deri ligger sociologiens udfordring. "Det er et uomgængeligt led i analysen at forsøge at bryde med de prækonstruerede begreber og underliggende forudsætninger, dvs. med alle de teser som aldrig bliver fremstillet som teser, fordi de er indskrevet i de ting, der for den almindelige opfattelse forekommer selvindlysende. Det er nødvendigt at bryde med hele dette underliggende lag af ikke-tænkkelige ting som selv den mest agtpågivende tankegang baserer sig på" (Bourdieu 1994:98). Sociologien må som videnskab sætte spørgsmålstejn ved det kodificeringsarbejde, der konstant finder sted og må om nødvendigt skabe nogle modbilleder til disse klassifikationer.

Da vores overordnede udgangspunkt er en kritik af konstruktionen af gadebandebegrebet, er vi dermed ude i et socialkonstruktivistisk ærinde, hvor vi forsøger at dekonstruere begrebet. En forenklet forklaring af grundtanken i socialkonstruktivismen er, at den sociale virkelighed eksisterer afhængigt af troen på dens eksistens og den anses som værende en menneskeskabt social konstruktion. Sproget og de diskurser, man anvender for at betegne visse ting, bliver derfor en vigtig del af en socialkonstruktivistisk analyse.

Vores argument er dog, at der uden for konstruktionen er en virkelighed. Der er ikke tale om et sort hul, men en virkelighedens verden: fænomenet af unge drenge, der går sammen i grupper. Den kritiske realisme vil derfor korrigere socialkonstruktivismen og argumenterer for, at virkeligheden er et faktum. Analysen af den sociale virkelighed skal ikke baseres på troen på eller konstruktionen af virkeligheden. Denne retning giver os således mulighed for at stille spørgsmål som: Hvordan bliver et fænomen til et afgrænset og defineret begreb? Hvilke magtmekanismer har vi med at gøre? Hvad er samfundets behov for at definere udtryk for?

Sociologiens opgave er derfor at analysere og nå så tæt på virkeligheden som muligt: "Science [...] is the systematic attempt to express in thought the structures and ways of acting of things that exist and act independently of thought" (Bhaskar 1975:250).

Den kritiske realisme forbindes oftest med Roy Bhaskar, der i "A Realist theory of society" var med til at udvikle dele af den kritiske realismes tanketradition. Den kritiske realisme tager udgangspunkt i den sociale virkelighed, og videnskaben

skal ikke analysere hændelser men i stedet, hvad der producerer hændelserne. Virkelighedens domæner og mekanismer eksisterer uafhængigt af, om der produceres hændelser eller ej, og verden er fuld af disse kausaliteter. Når en mekanisme producerer en hændelse, falder den ind under det faktiske domæne. Det er først, når hændelsen erfares, at den bliver til et empirisk faktum og dermed indfanges under det empiriske domæne. Den kritiske realisme retter dermed en kritik mod empiristerne for at reducere virkeligheden til empiriske hændelser. Den kritiske realismes perspektiv er, at virkeligheden er større end det empiriske domæne. Det empiriske domæne er kun en delmængde af det faktiske domæne, og det faktiske domæne er kun en delmængde af virkeligheden.

At der ifølge den kritiske realisme eksisterer en virkelighed uafhængig af måden, hvorpå vi begrebssætter den, er interessant i forhold til vores problemstilling, hvor der må antages at være et virkelighedens domæne bag konstruktionen af gadebandebegrebet. Vores formål er at nå så tæt på denne virkelighed som muligt. Dette kaldes videnskabens *intransitive objekt*. Den viden, vi besidder om virkeligheden, er dog kun baseret på de teorier og forestillinger, vi har om den, hvilke er foranderlige. Dette kaldes det *transitive objekt*. Denne videnskabsforståelse giver mulighed for at analysere på flere niveauer idet retningen har den force ikke udelukkende at fokusere på videnskaben om det intransitive objekt. Den kritiske realisme har endvidere et samfundskritisk potentiale. Samfundet består af refleksive og tænkende mennesker, der med tiden er med til at producere og ændre den sociale virkelighed. Virkeligheden, vi studerer, er et produkt af menneskelig handling og kommer tydeligt til at afspejle samfundets dominans og magtforhold. For at nå så tæt på denne virkelighed som muligt kræver det dog, at man ved hjælp af den kritiske realisme overskrider den gængse hverdagstænkning, som ofte indeholder myter og illusioner. Når videnskaben går bag om det, vi normalt tager for givet, fremstår det som noget, der er skabt igennem sociale processer og konventioner. Den kritiske realisme skaber dermed rum for kritisk refleksion og en mulighed for at nå ind bag begreberne og analysere sig frem til, hvilke magtmekanismer og processer vi har med at gøre (Danermark et al.1997).

Kontakten til feltet

Vi har foretaget vores undersøgelse på Blågårds Plads og vi kan ikke ignorere vores forudindtagethed i dette valg, idet vi er blevet påvirket af den mediebevågenhed, der er rettet mod området. Vi har desuden hentet oplysninger fra Rigspolitiet om, at Blågårds Plads er et område, hvor de har registreret mange bandemedlemmer.

Undersøgelsen af unge mænds grupperinger kan gribes an på flere måder, men vi har valgt at undersøge grupper af drenge fra Blågårds Plads ved at befinde os de steder, hvor de opholder sig. De unge har dermed været i vante omgivelser, og samtaler samt interviews har således til en vis grad fundet sted på deres præmisser.

Første gang, vi havde kontakt til feltet, var i maj 2000. Vi mente, at Medborgerhuset Blågården ville være et godt udgangspunkt, da det ligger lige op ad pladsen. Vi fik kontakt med en ung mand, der viste os rundt i området. Han præsenterede os for andre unge og for socialarbejdere tilknyttet diverse projekter på Nørrebro. Han beskrev, hvordan de unge var sammen og fortalte om kriminalitetens form og grad. Vi mistede senere kontakten med ham, men denne kontakt har hjulpet os indirekte ved, at vi kunne være forberedte på og reflekterede omkring, hvilke forhold vi ønskede indblik i.

I stedet fik vi kontakt til 'Allan', der arbejder med nogle af de unge i et værested. Han er leder af og en af ophavsmændene til værestedet og har tilhørt en gruppe af rødder, der har været med til at slå navnet Blågårds Plads fast som et

sted, der er respekteret for dets sammenhold. Han var umiddelbart skeptisk, idet området ofte bliver opsøgt af journalister og forskere, der vil høre om 'rødderne'. Vi havde en snak, hvor vi fortalte om projektet og han om situationen på pladsen. Derefter indvilligede han i at hjælpe os med at skabe kontakter til nogle unge.

Vi har foretaget semistrukturerede interviews, hvor vi har lagt vægt på at lade informanterne komme med nye input og oplysninger undervejs. Strategien var vigtig, da vores forhåndsoplysninger kom fra rapporter og massemedier, hvor det vi ønskede at undersøge, var de unges synsvinkel. Vi har været fاملende med hensyn til, hvor tæt vi kunne gå med vores spørgsmål. Af samme grund stillede vi åbne spørgsmål og gav de unge mulighed for at styre, hvor tæt på vi måtte komme. I et enkelt interview, hvor den unge kun i ringe grad var reflekteret omkring sin situation, var det nødvendigt at gå mere struktureret til værks. Vi oplevede, at de unge kan føle ubehag ved interviewsituationen og derved undlade at besvare spørgsmålene, hvorfor vi også har benyttet feltsamtaler.

Vi har været opmærksomme på, at vores tilstedeværelse i værestedet kunne tænkes at have indvirkning på de unge. Dette har vi forsøgt at kompensere for ved at komme i værestedet flere gange. Til trods for, at dette måske har reduceret vores mulige indvirkning på drengene, har vi ikke indgået ligeværdigt i gruppen qua vores køn.

I valget af informanter har vi søgt at dække variationen i feltet, og har foretaget interviews og haft samtaler med brugere samt aktiverede i værestedet. De unge, som vi har talt med, har haft forskellige etniske baggrunde, og derfor er gruppen repræsentativ i forhold til områdets befolkningssammensætning. Vi har imidlertid ikke fået direkte kontakt med de helt unge brugere af værestedet, men denne gruppes omgangsformer er blevet observeret ved forskellige kulturelle arrangementer.

I vores materiale er der god konsistens i de unges udtalelser, hvilket kunne være udtryk for materialets reliabilitet. Det kunne dog også være udtryk for, at de unge taler ud fra en bestemt konsensuel forståelsesramme, men denne selvfremsættelse er netop interessant i forhold til den videre analyse af deres identitet og livsanskuelse.

Den sorte firkant – drengenes kontekst

Indtil 1960'erne var Indre Nørrebro i høj grad et arbejderkvarter, og området omkring Blågård's Plads blev betegnet som 'Den sorte firkant'. Denne betegnelse henleder ikke tanker på noget positivt, men refererer nærmere til områdets mørke og triste karakter. 60'ernes enorme velfærdsstigning betød, at mange af de, der havde fået flere økonomiske ressourcer, flyttede væk fra Nørrebro og ud til forstæderne, indbyggere med færre ressourcer blev tilbage. Overskuddet af små og billige lejligheder på Indre Nørrebro, blev blandt andet beboet af indvandrere og gæstearbejdere, der kom til Danmark i samme periode. I 1977 begyndte man at sanere Indre Nørrebro, men det var dog ikke alt det gamle byggeri, der forsvandt. De nye almennyttige boliger blev til oplagte bosættelsesmuligheder for mindre ressourcestærke familier. Området omkring Blågård's Plads, har endvidere igennem en årrække været tilholdssted for mange oppositionelle grupper, heriblandt 'slumstørmerbevægelsen'. 'Kampen om Byggeren' i maj 1980 blev startskuddet på dannelsen af BZ-bevægelsen og senere hen de autonome.

På Indre Nørrebro kommer 19,5 pct. af indbyggerne fra 'øvrige lande', 4,6 pct. fra 'vestlige lande' og 75,9 pct. fra 'Danmark'. Til sammenligning er fordelingen i hele København hhv. 12,3 pct., 4,2 pct. og 83,5 pct.⁵⁾ Det vil sige at der på Nørrebro er en større koncentration af personer fra andre lande, hvilket betyder at Nørrebro må betegnes som en bydel, der har udviklet sig til en multikulturel bydel – eller et multietnisk kvarter.

Det er vigtigt at konkretisere, at det kulturelle ikke kan sidestilles med det etniske. Ifølge Thomas Hylland Eriksen har man længe antaget en sammenhæng mellem etnicitet og kultur; at man kunne sidestille et kulturelt fællesskab med et etnisk. De kulturelle forskelle bliver imidlertid kun relevante, hvis de har betydning for skabelsen af den etniske identitet (Hylland Eriksen 1993).

Et karakteristisk træk ved bydelen er dens mange små shawarma- og falafelsteder, hallalslagtere osv. Mange af disse steder er blandt andet opstartet af indvandrere og efterkommerne på grund af den store arbejdsløshed (Mørck 1999). Indre Nørrebro har en samlet arbejdsløshedsprocent på 9,6, hvilket kan sammenlignes med hele København, hvor arbejdsløsheden er på 6,4 pct. Specielt personer fra 'øvrige lande' udgør en stor del af arbejdsløshedsgruppen med 25,2 pct. arbejdsløse, som skal ses i forhold til befolkningsgruppen af etnisk danske, hvor blot 7,3 pct. er arbejdsløse.

Befolkningen på Indre Nørrebro, har lavere indkomst i forhold til befolkningen i hele København⁶⁾. I 1997 havde 37,3 pct. af befolkningen på Indre Nørrebro en årlig bruttoindkomst på under 100.000 kr. I hele København var tallet 32,7 pct. Den gennemsnitlige årlige bruttoindkomst var ligeledes væsentligt lavere på Indre Nørrebro (152.000 kr.) i forhold til resten af København (168.000 kr.)⁷⁾.

På trods af at området har en større arbejdsløshed samt en gennemsnitlig lavere bruttoindkomst, viser det sig, at prisen på boliger er højere på Indre Nørrebro end i resten af København. Derudover er antallet af billige lejligheder få. På Nørrebro har 26,4 pct. en husleje på under 2.000 kr. om måneden. Tallet for hele København er 32,0 pct. Derimod har bydelen mere end dobbelt så mange boliger (15,2 pct.) med en husleje mellem 4- og 5.000 kr. om måneden (7,3 pct.).

Indre Nørrebro er således et område, som sammenlignet med resten af København ligger på et lavere socioøkonomisk niveau. Der bor dog også folk på Indre Nørrebro med en videregående uddannelse, der har en høj indtægt. Nørrebro kan derfor siges at være opdelt i en gruppe af ressourcetsvage danskere og indvandrere og i en gruppe af bedrestillede danskere (Mørck 1999).

Der er således sket ændringer fra 1960'ernes 'sorte firkant', idet området er blevet mere lyst som følge af byfornyelsen. Området er blevet 'sort' på en anden måde i form af de mange forskellige nationaliteter og etniske grupper. Arbejderklassen er blevet afløst af noget, der kunne minde om en ny social underklasse, som primært består af etniske minoriteter, og det giver derfor stadig mening at tale om 'den sorte firkant'⁸⁾.

"Ung til ung"

For igen at vende blikket mod de unge på Indre Nørrebro og Blågårds Plads er der sket store ændringer siden optøjerne i 1997. Vi tænker her på de sammenstød mellem nogle unge fra området og politiet, der førte til anholdelser og sigtelser for drabsforsøg og vold mod tjenestemand (Rohleder 1997). Der har været flere medvirkende faktorer til denne forandring. De forskellige initiativer og sociale projekter, der er opstartet efter 1997, har bl.a. medvirket til at lægge en dæmper på konflikterne mellem de unge mænd og politiet.

En af de metoder, der er blevet anvendt er 'Ung til ung'-metoden, som opstod i pædagogisk terminologi i 1989. "Ung til ung" betegner "*en konkret gruppe unge, der stiller sig til rådighed for andre unge med deres særlige viden og erfaringer i forhold til et konkret tema*" (Laursen & Mørck 1998:13).

Dette var hensigten, da nogle unge 'rødder' fra Blågårds Plads gik sammen om et projekt, hvor de etablerede et værested for bydelens mest belastede unge. Det skønnes, ud fra en evaluering udarbejdet af en følgegruppe i 1999, at de jævnligt har kontakt med 200 til 240 unge i værestedet og mellem 30 til 60 dagligt. Værestedet er udgangspunkt for mange aktiviteter; eksempelvis fodboldturnering-

er, videoaftener, musikaftener, diskussionsaftener osv. Værestedet har også andre funktioner. Medarbejderne udøver personlig omsorg for stedets brugere, og arbejdet bevæger sig også ud på gaden, idet målgruppen er unge med 'gadelivsidentitet'. Gadeplansarbejderne forsøger at motivere de unge samt at inddrage dem i de aktiviteter, der finder sted, og de fungerer som mentorer for de yngre. Dermed forsøger de at undgå en yderligere isolering af de unge og stoppe den onde cirkel, som mange har befundet sig i. Værestedet er et socialpolitisk tiltag og et modstykke til fx juridiske tiltag som 'Den nye Ungdomssanktion'⁹⁾.

Evalueringen af værestedet fremhæver projektets gode resultater, fx bydelens markante nedgang i ungdomskriminalitet, som anslås til et fald på 50 pct. for unge under 18 år. Det fremhæves endvidere, at de unge har ændret holdning fra at være 'imod', når de oplever modgang og nederlag, til en mere positiv holdning. Mange er begyndt at tro på sig selv og har ønsker for fremtiden.

En af projektlederne beskriver udviklingen således: *"I gamle dage der hed det, at man ikke kunne noget, eller at det kun gjaldt om at sælge hash og tæve folk – hvor i dag der er det mere, at du er et nul, hvis du ikke søger uddannelse, fordi alle får hjælp nu, og det er let at få hjælp. "Og han kan komme videre, så kan jeg også". Altså bare det, at vi startede med at sige, at vi ville være bro til systemet. Der var ingen af ungerne, der ville gå op og få bistandshjælp, fordi de var flove. Men nu er det sådan, "klart du kan ikke leve uden penge". Der er ikke noget flovt i at gå op og bede om hjælp eller snakke med en socialvejleder eller et eller andet"*.

I opstarten af projektet havde de ansatte svært ved at opnå anerkendelse fra det etablerede system. Endvidere har det været vanskeligt for disse medarbejdere pludselig at skifte rolle fra at være en del af gruppen til at lægge sin fortid bag sig og forsøge at hjælpe andre unge. Evalueringen konkluderer dog, at projektet som helhed har været succesfuldt. Tiltroen til at de unge selv kan bidrage til at løse deres problemer har båret frugt og spørger man de unge selv, mener de, at fremtiden ser lys ud: *"Det kommer til at gå godt, dels fordi de socialarbejdere, som har fået en langt større erfaring, og mange ældre er også kommet med på noderne. Det vil sige, at det er nemmere nu, end det har været før, også fordi næsten hvert år så prøver vi på at få en ny medarbejder ind fra Blågård's Plads, som har gjort sig til en bedre figur. Der kommer hele tiden nyt blod og kræfter ind, ikk'?"*

Etniske unge og kriminalitet

I aldersgruppen fra 16-18 år er befolkningssammensætningen på Nørrebro således at der er 45,8 pct. indvandrere og efterkommere. I resten af København udgør den samme gruppe kun 25,6 pct. I aldersgruppen 19-24 år er 17,9 pct. indvandrere og efterkommere, mod 13,9 pct. i resten af byen¹⁰⁾.

I gadebandediskussionen lægges vægt på sammenhængen mellem kriminalitet og etnicitet og som tidligere nævnt, blev den etniske baggrund fremhævet i politirapporterne, som et sandsynligt kriterium for tilhørsforhold til en 'gadebende'.

Man kan dog undre sig over, hvorfor den kriminalpolitiske debat de seneste år har fokuseret så meget på de etniske forskelle. Forskningsmæssigt er der ikke enighed om, hvorfor forskellene skulle være særligt interessante, eller hvordan tendenserne i forholdet mellem kriminalitet og etnicitet skal tolkes. Køn, alder og socioøkonomisk placering har oftest lige så stor betydning i forhold til kriminalitet (Balvig 1999).

Idet størstedelen af vores udvalgte gruppe er unge med en anden etnisk baggrund end dansk, vil vi se på, hvilket billede kriminalitetsstatistikken tegner af disse unge. I undersøgelsen, *"Kriminalitet og national oprindelse"* (Kvysgaard 1998)¹¹⁾ konkluderes, at efterkommere eller andengenerationen havde en kriminali-

tetshyppighed, der i voldsforbrydelser var 125 pct. højere end resten af befolkningens. Det billede som statistikken tegner af efterkommere kan dog ikke tage højde for forhold som mørketal, diskrimination eller selektion, demografiske og socio-økonomiske forhold (Kvysgaard 2000). Mørketallet refererer til de sager, hvor politiet ikke får kendskab til kriminaliteten, fordi den hverken bliver anmeldt eller opklaret. Muligheden for diskrimination kan vise sig ved, at etniske minoriteter i højere grad end etnisk danske overvåges. Deres kriminalitet kan derved tænkes i højere grad at blive opdaget og gruppens mørketal kan således være lavere.

Hvis forestillingen om sammenhæng mellem kriminalitet og etnicitet gøres legitim, uden at man ved hvorvidt etnicitet kan have betydning for sammenhængen, kan det betyde, at det bliver til en sandhedsdiskurs, hvor nuancerne sjældent kommer frem. Befolkningen kan derved få legitimeret stereotype forestillinger om etniske minoriteter som værende kriminelle. Det kan have den konsekvens, at gruppens medlemmer fastholdes som afvigende og kriminelle og bliver yderligere marginaliseret.

'Gadebande' eller subkultur?

Et individs gruppetilhørsforhold har stor betydning for dets selvopfattelse og opfattelsen af andre grupper. Gennem individets subjektive oplevelse af at tilhøre en gruppe opnår det selvforståelse, selvrespekt og et positivt selv billede (Tajfel 1978). For drengene fra Blågård's Plads er skabelsen af selvrespekt på baggrund af deres gruppetilhørsforhold med til at danne et værn mod fordomme og den diskrimination, som de konfronteres med i det danske samfund. Derved giver gruppen en følelse af social sikkerhed og fungerer som et socialt netværk, der kan støtte dem i hverdagslivet.

Ungdomstiden er karakteriseret ved oprør og brud med forældrene, og derfor er denne tid præget af basal usikkerhed omkring, hvem man er, og hvad man vil med sit liv. De unge søger ofte sammen med ligestillede i denne proces: *"Hvis du fungerer dårligt i skolen, så vender du næsen ud på gaden, og det er ikke så svært at komme i kontakt med nogle af de andre, der har det ligesom dig. Og så kan vi skabe mening i fællesskab, og så kan vi blive hårde sammen, og så kan vi lave en gruppering sammen. Og så kan vi skabe en identitet der, for nu skal de ikke pisse på os længere"*.

Er en gruppes selv billede negativt, vil den søge at sammenligne sig med andre socialt marginaliserede grupper for derigennem at fremstå mere positivt. De grupper, som drengene fra Blågård's Plads sammenligner sig med og distancerer sig fra, er blandt andet de autonome: *"De autonome er også på Nørrebro, og det er okay, og de får lov at være her. Men samtidig så synes de jo, at vi er nogle dumme perkere, og vi synes, at de er nogle ulækre, usle mennesker. Drengene de synes selv, at de er stiledede og tjekkede, og går i bad, og gør alt for, at de lugter godt. Så de der, de er jo bare fuldstændig modsætninger. Så står der en eller anden med sin rotte på skulderen mand, en eller anden ordentlig sikkerhedsnål i næsen mand, det var bare sådan noget, du står og kigger mand. Jah, så står han lige der og tager noget snyt ud af munden og giver det til sin rotte. Det er bare sådan, føj, mand"*.

De grupper som drengene identificerer sig med, er karakteriseret ved at normer og adfærd ofte afviger fra det omgivende samfunds normer samt uformelle og formelle regler. Begreberne kulturel og social afvigelse er relative begreber, der konstant forandres og de magtfulde i samfundet vil til enhver tid ved hjælp af lovgivning, politi og domstole definere, hvor grænserne for afvigelse går. I det drengenes normer afviger, giver det mening at betragte dem som en delmængde af den dominerende kultur, en sådan delmængde betegnes i sociologisk forstand som en subkultur.

Chicagokolen var blandt de første, der foretog systematiske empiriske studier af slumkvarterer i storbyen. Den definerer subkulturer som samlingspunkt for kriminelle handlinger, fordi subkulturer angiver løsninger på de fattigdomsproblemer, som medlemmerne har tilfælles. Birminghamskolen beskæftiger sig ligeledes med subkulturer og er inspireret af Chicagokolens metodologiske tilgang. Men Birminghamskolen opfatter ikke kriminalitet som subkulturens primære aktivitet. Alligevel vil gruppens normer og aktiviteter ofte resultere i sammenstød med ordensmagten (Bay 1982). De to teoriretninger har desuden forskellige opfattelser af, hvad subkulturer udtrykker. Ifølge Chicagokolen løser subkulturen den enkelte arbejderklassesdrengs umiddelbare statusproblemer. Birminghamskolen mener derimod, som følge af deres marxistiske udgangspunkt, at subkulturer er udtryk for en særlig form for klassekamp, der udøves som en ritualiseret modstand.

Drengene fra Blågårds Plads udgør en ungdomsgruppe, der fungerer som et rum imellem hjemmet og den dominerende kulturs institutioner, fx skolen, hvor man kan finde støtte i hinanden. I grupperne lægges strategier for forhandling af de unges kollektive eksistens. Enhver strategi og ethvert repertoire, som de udvikler, står i en kompleks relation til andre unges og voksnes strategier. Gennem gruppen udfører man således en form for ritualiseret modstand, som både rettes mod ophavskulturen og den dominerende kultur (Hall et al. 1976).

Drengene fra Blågårds Plads tager afstand fra forældrenes værdier og mener for eksempel, at de er meget materialistisk funderede. En af de unge gør sig følgende tanker efter et besøg i forældrenes oprindelsesland: *"Så ser man bare folk, som kommer fra udlandet, fra Frankrig eller fra Danmark, hvor der er sådan noget konkurrence om, hvem der har det flotteste forkromede hus, hvem der har de højeste etager og sådan noget og sådan nogle ting dér – totalt latterligt. Sådan er det også med min egen familie"*.

Han tager ligeledes afstand fra det han opfatter som en kapitalistisk og egoistisk adfærd, der præger den dominerende kultur i det danske samfund. Modstanden opstår, fordi *"problemet er, at det her samfund, det lærer folk at være egoistiske. Det gør det. Altså når det virkelig kommer til stykket, så er folk ligeglade med hinanden, og det kan man godt forstå, fordi det er kun hver mand sin lykke og sådan noget. Den måde har vi det ikke på hernede på pladsen"*.

Grupperingerne dannes på baggrund af et ønske om solidaritet og loyalitet i kontrast til den egoisme, de mener er fremherskende i såvel deres ophavskultur som den dominerende kultur. Den ritualiserede modstand ændrer dog ikke de unges livsvilkår fundamentalt, fordi de stadig er knyttet til den samme familie, går på den samme skole og bor i det samme område. Det vil sige, at de på mange punkter deler den samme position i forhold til den dominerende kultur, og de samme fundamentale og determinerende livserfaringer, som den ophavskultur de forsøger at adskille sig fra. Drengenes gruppetilhørsforhold kan således siges at løse noget for den enkelte, men kun imaginært. Problemerne forbliver uløste i den virkelige verden.

Storbyen – den geografiske tilknytning

Ifølge Georg Simmel er det sociale liv en kampplads bestående af ambivalente principper, hvor sociale aktører prøver at tilfredsstille deres behov for på den ene side at differentiere sig fra og på den anden side imitere hinanden. Differentieringen opstår ved individets behov for at adskille sig fra andre, og dermed komme til at fremstå som unikt. Behovet for imitation opstår på baggrund af et ønske om at indgå i sociale interaktionsprocesser med individer, der tilhører den pågældende gruppe (Simmel 1992). Ungdomssubkulturer er i stand til at identificere forskelle imellem sig selv og andre grupper af unge alene ud fra udseende og kropssprog. Dette indikerer, at forskellige grupper har deres egen distinkte stil

som kan aflæses som semiotik og således har et fortolkningspotentiale (Hebdige 1983).

Grupperne fra Blågårds Plads formår at differentiere sig fra andre grupper i det københavnske bybillede. Deres differentiering optræder og aflæses som en særlig form for 'aura', der er funderet i en form for imitation indenfor den enkelte gruppe. De kan derved aflæse hinanden og andre grupper og derigennem se, hvilken gruppe de tilhører: *"For ingen tvivl om at du kan gå inde i byen, og du ser mange seje perkere. Men samtidig er du ikke i tvivl om, de er fra Blågårds Plads. Det lyser ud af dem."* En anden siger, at *"når man går i byen, så ved man godt, at det der er Amager, der står derovre og det der, det er Ishøj, der står derovre, så ved folk godt, at det der er Blågårds Plads, der står der"*.

Disse grupper fordeler sig på baggrund af territorier, der anvendes i en proces, hvor igennem omgivelsernes grænser bruges til at vise gruppernes grænser (Cohen 1997). De forskellige grupper søger at beskytte territorierne, og loyaliteten med området er ubrydelig og tillægges en symbolsk værdi – en slags *'nationalism of the neighbourhood'* (Sernhede 1999).

Grupperne manifesterer sig således i det offentlige rum, når de opholder sig på gaden. De driver omkring med kedsomheden som drivkraft, i håbet om at få lidt gang i gaden. Den største aktivitet er at 'lave ingenting' og en af drengene fortæller, at det at få en vild ide ligeledes er en del af at 'lave ingenting' og handlinger opstår derfor impulsivt (Corrigan 1986). I kampen mod kedsomhed vælger de unge gaden, fordi det er her, der er størst chance for, at noget vil ske: *"Du finder lynhurtigt på et eller andet, som måske kunne være lidt sjovt, og som måske kunne give lidt penge. Og du kan sige ni ud af ti røvfulde, de er heller ikke planlagt, de sker bare"*.

Drengene fra Blågårds Plads har med tiden opbygget et renommé, der gør, at unge fra andre territorier ikke tør eller vil udfordre dem: *"Jeg vil sige det sådan, at Blågårds Plads har så godt et navn, så der kommer ikke folk og tror, at Blågårds Plads er deres. Og folk der gør det – det er folk, der vil prøve at spille smarte, og de får tæsk. Gu' skal der ej lige pludselig komme en eller anden ned på Blågårds Plads og sige hey det er mit – fuck jer perkere"*.

Tilknytningen til territoriet har betydning for, hvordan de unge udtrykker gruppeidentiteten som kollektiv adfærd, og for måden gruppen rodfæstes i dens lokale omgivelser. Ejer man ikke andet, så har man dog ejendomsforholdet til territoriet, og gruppens adfærd er således en magisk måde at udtrykke retten til territoriet på (Cohen 1997). Territoriet giver tryghed, og pladsen symboliserer fællesskab og prestige. Det at de står sammen omkring et territorium betyder, at en forestående konflikt kan afværges: *"De kampe, der skulle tages for at blive accepteret eller for at få det rygte, de er blevet taget. Så i dag står vi i en situation, hvor vi faktisk ikke behøver at kæmpe. Folk undgår mange gange konflikter med nogen herinde fra"*.

Det er kendetegnende for arbejderklassens unge, at de knytter sig til deres kvarter, hvor middelklassens unge i højere grad samles på baggrund af ideologiske overbevisninger, og ofte danner translokale fællesskaber (Hall et al 1976).

Den socioøkonomiske betydning

Årsagen til at arbejderklasseunge samles i grupper skal findes i de statusproblemer de står overfor: *"Certain children are denied status in the respectable society because they cannot meet the criteria of the respectable statussystem"* (Cohen 1955:121). Arbejderklasseunge står i en ugunstig situation, når det gælder om at leve op til værdierne i samfundet, fordi samfundet propaganderer middelklasseværdierne uden at udstyre de unge med midler til at møde dem. Når arbejderklassebaggrunden udtrykkes mødes den unge med misbilligelse og eksklusion.

Drengene lever i en form for relativ fattigdom, hvilket betyder, at de ikke har

midler til at opretholde den gennemsnitlige levestandard i det samfund, de lever i. Det er især vigtigt for børn og unge at kunne matche andre med hensyn til materielle ting. Derfor kan denne relative fattigdom føles ekstra svær for drengene fra Blågårds Plads. Deres socioøkonomiske placering får betydning for gruppedannelserne, idet de ofte opstår på baggrund af levevilkårene: *"Jeg er da fra den generation, der fik de der Daells Varehus tøjkuponer. Det var sådan noget med, at jeg kom i skole, og alle de fattige unger rendte rundt i det der tøj. Og det var ikke Tim og Troels i vores klasse vel. De var den der type, der havde alt – alt Star Wars og alt, hvad der var i fjernsynet, havde de. Vi andre havde en eller to mænd, og de havde tyve mænd. Og derfor fandt jeg sammen med de andre – og Tim og Troels fandt sammen, fordi deres forældre havde penge, og de kunne lege sammen"*.

Denne relative fattigdom kan være befordrende for kriminalitet som den eneste måde, hvorpå de unge kan opnå de eftertragtede Star Wars-mænd: *"Det handler om, at enten så accepterer du din situation – at du ingen penge har. Eller også så siger du – der er gode muligheder for at være kreativ. Enten så tilpasser du dig, eller også bryder du rammerne"*.

Et andet aspekt der afspejler familiernes dårlige økonomiske situation er boligforholdene, idet lejlighederne ofte er små set i forhold til familiens størrelse. De unge har ikke mulighed for at opholde sig i hjemmet sammen med deres venner. De mødes derfor på gaden, hvor de i fællesskab søger at slå tiden ihjel. En del af baggrunden for det fænomen, som offentligheden vælger at betegne som en 'gadebande'.

På baggrund af deres socio-økonomiske placering opstår der en særlig form for solidaritet og fællesskabsfølelse blandt børn og unge i området: *"Det er ikke rigmandsbørn, der render rundt – tværtimod det er arbejdsklasseunger. Det er de alle sammen. Alle sammen ligger i nogenlunde samme lag, og derfor er det måske, at folk render så meget rundt sammen. Vi er bare så ens, os der er herinde og er fordomsfri og findes i gaderne og gademiljøer. Vi er så ens, at det er lige meget, om du er hvid eller sort"*.

Det er på baggrund af den fælles livssituation, at fællesskabet opstår og det etniske tilhørsforhold betyder mindre. Dette er vigtigt at fremhæve, idet 'gadebanderne' ofte bliver italesat som værende et muslimsk fænomen.

Perspektiver i kultur og etnicitet

De unges 'fremmede' kultur bruges ofte som forklaring på, hvorfor drengene på Blågårds Plads ikke overholder de herskende regler og normer i det danske samfund. Kultur og forskellighed bliver ofte indskrevet i avisartikler og brugt som implicit rationale til forklaring af kriminalitet. En af drengene stiller spørgsmålstejn ved kulturens forklaringskraft og indhold: *"Det vil sige, hvad betyder kultur? Muslimer som laver kriminalitet – at det kommer fra deres kultur? Umuligt fordi islam forbyder sådanne ting her, derfor kan man ikke kalde det for kultur, altså noget de har taget med hjemme fra deres egen kultur. Fx hvis en dansk pædofil laver noget med børn, og jeg læser om det i Marokko, og jeg tror så, at det er den danske kultur. Hvor stor er sandsynligheden så for, at det er rigtigt? Umuligt, fordi den danske kultur opfordrer ikke til disse her ting"*.

Kultur bliver ofte forstået som essens med forestillingen om, at kultur er en fasttømret størrelse, der kan overføres fra en generation til den næste. Denne tænkning er funderet i en statisk kulturforståelse og ligger ofte bag den opfattelse, man har af indvandreres kultur. I denne artikel forstår vi kultur som et centralt medium, hvorigennem folk giver deres liv mening såvel bevidst som ubevidst. Vi ser ikke kulturen som et endimensionelt og homogent fænomen. I stedet referer kultur til den proces, hvori man konstruerer forskellige former for gensidig for-

ståelse og konsensus. Kultur er derfor et dynamisk begreb, der refererer til intra- og intergruppeprocesser for kommunikation, og kan endvidere ikke siges at være baseret på noget enten typisk dansk eller typisk etnisk, idet kulturen udveksles og udvikles i relationen.

Ifølge Hylland Eriksen (1993) er etnicitet et aspekt i en social relation mellem aktører, der føler sig kulturelt forskellige fra medlemmer fra andre grupper, som der skal være nogen kontakt med. At tilhøre en etnisk gruppe korresponderer ikke nødvendigvis med territorielle grænser, men skabes i sociale sammenhænge. Der kan sondres mellem førstegenerationsindvandrerens traditionelle etnicitet (den nostalgiske), som er nationalt funderet og andengenerationens symbolske etnicitet (den æstetiske) som betegnes som transnational. Den symbolske etnicitet er foranderlig, fordi den kan genfortolkes og genskabes i de unges kontekst. Etnicitet er ifølge denne betragtning ikke noget man umiddelbart har, men noget man kan vælge at have og fremhæve, når det passer én. Den etniske kerne, forstået som den traditionelle etnicitet, vil forsvinde med tiden, idet den vil blive absorberet af majoritetssamfundet. Den symbolske etnicitet bliver tilbage og kommer til at fungere som 'garderobe'. Hertil skal der dog nævnes at man kan være 'både/og' (Mørck 1998).

Begreber som 'kulturel kreolisering', 'hybridkultur' og 'kulturelle ruter' er eksempler på analyseredskaber, der benyttes af kulturforskere i forsøget på at forklare de kulturelle processer, som etniske minoritetsunge er involveret i. Vores undersøgelse har vist, at de unge mænd fra Blågårds Plads danner grupper på tværs af etniske og kulturelle forskelle. Grupperne består af unge med både tyrkisk, pakistansk, marokkansk, afghansk, palæstinensisk og dansk baggrund. De beskriver fællesskaberne på følgende måde: *"Altså det er på tværs af hudfarve ellers havde tyrkere og arabere og pakistanere nok heller ikke blandet sig. Man har bygget en eller anden bro på kultur – det er ikke noget med nogen som helst kultur, der eksisterer i forvejen, men det er en eller anden form for gadekultur"*. En anden siger, at *"om Muhammad er muslim og David ikke er muslim, det er for så vidt ligegyldigt. De der kodeks, de er der indforstået, og det er ikke et spørgsmål om religion eller noget andet. Altså mange tror, at fordi du er indvandrer, jamen så har man et eller andet fælles"*. Denne udtalelse afviser med andre ord formodninger om, at indvandrere er en homogen gruppe, der har et 'naturligt' fællesskab, fordi de har en anden etnisk baggrund end dansk. Fællesskaber skabes med dem, man 'klikker' med, og så betyder det religiøse og det etniske mindre. Der foregår altså en kulturel udvekslingsproces, en form for kulturel kreolisering i grupperingerne, som udtrykkes igennem drengenes særlige form for gadekultur. Det vil sige, at den kulturelle kreolisering kan gradbøjes og udtrykkes forskelligt alt efter kontekst.

Flere af drengene fortæller, at de benytter forskellige strategier afhængig af situationen. Strategier skal her forstås som handlemåder, der knytter sig til forskellige kapitalformer. Sammensætningen af individuelle ressourcer kan forklare, hvorfor der eksempelvis vælges en kriminel strategi eller en uddannelsesmæssig strategi. Gadekulturen opstår, når: *"Man føler sig udstødt, eller man føler sig presset på den ene eller den anden måde, så møder du nogle mennesker, som også føler sig sådan. Det behøver ikke lige præcis være de samme ting, man er udstødt over, men bare det, at man kan blive accepteret og komme med i en anden fælles ting, hvor man er accepteret og respekteret for det, man er"*. Gruppen opstår således på baggrund af kulturel eksklusion og marginalisering, hvilket underbygger antagelsen om, at kapitalsammensætningen har betydning for gruppedannelsen.

Forældrenes sparsomme kontakt med det danske system og danskere i det hele taget, medfører at minoritetsunge ofte føler, at deres forældre ikke forstår, hvilke krav det danske samfund stiller til dem. I dokumentarfilmen *'Respekt og ære'*

(1998) fortæller Bekir, at hans mor synes, at han er blevet 'for dansk'. Der eksisterer dermed en diskrepans mellem forældrenes forventninger og børnenes faktiske 'fordanskede' identitet. De unge sættes således ofte i et dilemma, hvor de må vælge mellem enten at overtage de danske normer eller bibeholde forældrenes. Hvis de forsøger "at gradbøje tilhørsforholdet til mainstream repræsentationen af den etniske kultur", vil forældrene bebrejde dem for at være for danske (Tireli 2000:88).

Mødet med det danske samfund kommer til at påvirke etniske minoritetsunge til at gå nye veje, som ikke altid accepteres af forældrene. De unge vokser således op med en dobbeltkulturel opdragelse, én hjemmefra og én i kontakten med det danske samfund. De står derfor i en situation, hvor de skal forholde sig til kulturen i hjemmet og kulturen i samfundet. Den frustration, som det kan medføre beskrives således: "Går man dem på klingen, så er de dybt frustrerede over alle de her forestillinger om, hvad de skal, fordi de er lige så forvirrede over, at det der stilles krav om de skal gøre i familien, det er forbudt i samfundet. Og samtidig det man godt må gøre ude i samfundet, det er forbudt i familien" (Mørck 1998).

Frustrationen er et udtryk for, at de til tider modstridende kulturer ikke er nemme at forene. Dette fører til, at drengene står i en situation, hvor de må tilpasse sig begge kulturer, og der opstår en form for pendling mellem kulturene.

Erfaringen med forældrenes marginaliserede position på arbejdsmarkedet har medført, at de etniske minoritetsunge har indset, at de må satse på uddannelse, hvis de skal opnå socioøkonomisk mobilitet. Habitusbegrebet kan bidrage til at forklare konflikten mellem de unges og deres forældres forventninger til deres fremtid, da det er i kontakten med andre, at habitus kan forandres. De etniske minoritetsunges møde med det danske samfund, kan derfor give dem et ønske om forandring, idet de oplever, at deres liv kan blive anderledes end deres forældres. Da forældrene kom til Danmark stemte deres mentale strukturer ikke overens med de strukturer, der omgav dem og på grund af manglende kontakt til det danske samfund har de fastholdt den habitus, der var tidssvarende i oprindelseslandet, da de forlod det. Deres habitus er samtidig løsrevet i forhold til oprindelseslandet og har ikke fulgt dets udvikling. Man kan derfor sige at forældrene har en 'forældet' habitus (Prieur 1999).

Maskulinitetsdyrkelsen

Maskuliniteten udtrykkes forskelligt afhængigt af socioøkonomisk status. Der ses tendenser til at arbejderklasse-mænd betragter sig som de stærkeste og de mest maskuline. Dette forklares med, at den fysiske styrke ses som en alternativ kilde til at opnå selvværd, idet disse mænd i ringe grad er i besiddelse af økonomisk og 'rigtig' kulturel kapital (Bourdieu 1995). Löic Wacquants forskning blandt sorte boksere i slumkvartererne i Chicago viser ligeledes, at der er en tæt sammenhæng mellem en bestemt position i det sociale rum og dyrkelsen af en særlig form for maskulinitet. Den fysiske styrke kommer til at udtrykke kropslig kapital, der udover den fysiske styrke indeholder kropsbeherskelse og mål for værdighed (Wacquant 1992).

Blandt drengene fra Blågårds Plads kommer maskuliniteten til udtryk i udøvelse af kampsport og boksning, men også i de kampe, der foregår imellem de forskellige grupper i og udenfor området ved Blågårds Plads. Maskuliniteten kommer også visuelt til udtryk i de unges stil i form af sprog, udseende og gestikulering. Drengene er tætklippede, og en del af dem går med kraftige smykker. De er både rå i deres udtryk og kropssprog og går med store, brede skridt, hænderne i lommerne og rank ryg. De syner meget i gadebilledet og taler et specielt sprog, som de kalder 'perkersprog', som også de etnisk danske taler. Sproget er indforstået og bygger på en fælles forforståelse. Tonen er hård og ironisk, ex. når de hentyder

til hinandens etniske baggrund som enten 'perker' eller 'hvide gris'. Dette kan betegnes som en udrensingsproces, fordi de sprogligt forsøger at omgå den form for stigma og stemping, der ligger i disse betegnelser (Røgilds 1995).

Mange fædre i de etniske minoritetsfamilier har mistet deres traditionelle autoritet i familien, som følge af manglende deltagelse og indsigt i det danske samfund. De unge besidder derfor større viden og fremstår mere samfundsmæssigt og socialt kompetente end fædrene. I den situation, hvor forældregenerationen har trukket sig tilbage fra samfundssfæren, kommer børnene ufrivilligt til at få rollen som informationsformidlere: *"Så kommer fædrene aldrig til at spille en rolle i forhold til børnene. De kommer ikke til at bidrage til den opdragende del. Når man nu er ude af arbejdsmarkedet, og ikke har nogen kontakt til danskere overhovedet, så kan man sige, at det er svært at opdrage sine børn og lægge vægt på de ting, der er vigtigt, hvis man skal fungere godt i Danmark"* (Mørck 1999).

Den usikkerhed, der opstår i kølvandet på faderens manglende autoritet og funktion som rollemodel, skjules af en ydre machoagtig fremtoning (Sernhede 1999). En overdreven maskulinitet kan være et forsvar mod usikkerhed overfor eget køn og håndteres ved at 'puste sig op'. I grupperne får drengene fra Blågårds Plads mandlig bekræftelse og finder en autoritetsramme at udvikle deres identitet indenfor. Drengenes maskulinitet er derfor ikke en kopi af deres fædres, men skal forstås som en ny fortolkning.

Musketérprincippet

Ære og respekt er elementer, der forbindes med drengenes maskulinitet og fysisk styrke og står i skarp kontrast til vanære og disrespekt, der knyttes til svaghed og umandig opførsel. Derudover er ære og respekt, sammen med loyalitet, vigtige elementer i gruppernes norm- og værdigrundlag, som formuleret af en af de unge: *"Der kommer vi ind på det der med de kodeks, som er generelle for vores, jeg vil kalde det subkultur, som vi har dannet igennem vores ungdom – det der med at stå ryg til ryg og stole på hinanden. Loyalitet, altså ære og respekt, det er de væsentligste ord. Hvis vi bare har de tre begreber inden i os, så kan vi leve med løftet pande"*.

Den loyalitetsmoral, der råder blandt drenge fra Blågårds Plads, står i kontrast til den retfærdighedsmoral, der gør sig gældende i Danmark: *"Aldrig lade dem komme ned med nakken uden, at der blev gjort gengæld, for eksempel, og det er hundrede procent, at der blev gjort gengæld. Derfor har vi altid stået sammen"*.

Loyaliteten med gruppen går forud for retfærdigheden, idet der ikke stilles spørgsmålstejn ved handlingens moralske karakter. Desuden kan loyaliteten og støtten også komme til udtryk ved, at drengene eksplicit bakker op om en ven, der er rutineret i bestemte handlinger. De svagere får eksempelvis lov til at score mål i fodboldkampe eller får opmuntrende tilråb, hvis de på en eller anden måde kommer til at fremstå som novicer.

Ære kan defineres som en social evaluering eller pejling i forhold til gruppens sociale idealer (Mørck 1998). Da det ikke kun er enkeltindividets men gruppen som helhed, der taber ansigt ved æreskrænkelser, er de unge meget sårbare overfor krænkelser og fornærmelser. Statustab som følge af æreskrænkelser smitter af på alle gruppemedlemmerne og derfor gælder 'musketerprincippet' – en for alle og alle for en. Hvis æren krænkes, skal respekten genoprettes. Selvom en af drengene har skadet gruppens image, stiller de andre sig som regel betingelsesløst bag vedkommende. Drengene sætter sig i respekt overfor andre og beskytter kollektivt gruppen og dens renommé: *"Altså nogle af vores drenge de har været i byen, og de er kendt herinde fra Blågårds Plads. Er der nogle, der vælger at give dem en ordentlig røvfuld, så hedder det sig, at så kommer Blågårds Plads tilbage og giver dem en røvfuld. Og sådan har det altid været. Og det er så lige meget, om man*

samler ti eller tyve eller tredive mennesker, så har vi altid bare taget derud af og tævet dem, der har givet os tæv”.

Man går i byen på vegne af gruppen, som bærer af gruppens identitet, og i det øjeblik der sker en krænkelse af æren, kan vold være et af midlerne til at genoprette æren. Dette æreskodeks deles ofte af rivaliserende grupper, hvilket indebærer, at der findes et fælles sæt spilleregler, som medvirker til at skabe en vis forudsigelighed i konfliktsituationer. Respekt er derudover knyttet til alder, og drengene ser op til de personer i gruppen, der er ældre end dem selv: *“Jamen alderen har altid givet respekt, og det gør den stadigvæk, i hvert fald blandt folk herinde. Du ser ikke en lille lort på 16 stå og svine en eller anden til på 20 år. Men selvfølgelig betyder det noget, at du har lavet noget kriminalitet. For var man ikke kendt for, at man kunne give nogen på snotten eller noget, så tænker folk – er du gal en tøsedreng”.*

Udover alderen har måden, hvorpå man optræder i en konfliktsituation betydning for opnåelsen af respekt. Drengene bruger i sådanne situationer hinandens potentialer. Er der eksempelvis brug for gode argumenter, bringes den mest veltalende i front. Konfliktsituationer kan således i nogle tilfælde løses ved kommunikation, men i de situationer, hvor dette ikke lader sig gøre, spiller den fysiske kunnen en rolle.

Den mangefacetterede virkelighed

Samtlige af de beskrevne faktorer, som er inddraget i analysen, bidrager til forklaring af, hvorfor drengene indgår i grupper. Alle faktorer har samtidig begrænsninger, og bør derfor sammentænkes i en multikausal forklaring. Det skal fremhæves, at enhver variabel i socialvidenskaben defineres som særskilte problemer såsom fx alder, socioøkonomisk placering, marginalisering, etnicitet og maskulinitet. Ved udelukkende at fokusere på de etniske minoritetsunges kulturelle baggrund overses og udelukkes andre strukturelle forhold og sociale uligheder. Tendensen til at anvende kultur som en letbegribelig universalforklaring bliver fatal, fordi strukturelt betingede sociale uligheder omfortolkes til kulturelle forskelle. Rettes fokus kun mod strukturelle og socioøkonomiske forhold, erstatter man blot en form for reduktionisme med en anden. Man overser derved den kultur, der produceres og udtrykkes i det danske samfund og undlader at analysere de blandingskulturer, som samfundet producerer.

At begribe 'gadebande'

I forbindelse med analysen af begrebet 'gadebande' vil vi søge at besvare to spørgsmål: Hvordan defineres en 'bande'? Og hvad ligger der bag de karakteristika, der forbindes med bandebegrebet? For at opnå en bred forståelse af bandebegrebet har vi søgt i den amerikanske samfundslitteratur, da begrebet har sin oprindelse her. Derudover har vi forsøgt at klarlægge begrebets definitioner i det danske samfund og den danske samfundsvidenskab.

'Gangs in America' inddrager en række kriminologiske teoretikere fra den amerikanske arena, til diskussion af bandebegrebet. Definitionen, der ligger som incitament for bandebegrebet er teoretisk såvel som empirisk funderet: *"Gangs are here defined as groups whose members meet together with some regularity, over time, on the basis of group-defined criteria of membership and group-determined organizational structure, usually with some sense of territoriality"* (Huff 1996:xviii). Der lægges vægt på det tidlige aspekt, hvor der skal være en form for kontinuitet til stede, før der kan være tale om en 'bande'. Dernæst skal der være en tilstedeværende struktur af organiserende art. Ligeledes nævnes det som en mulighed, at der er 'en form for territorial tilknytning'. I definition og således essensen ved begrebet er der samtidig anledning til tvivl: Hvor lang tid skal der gå, før der er

tale om kontinuitet? Hvad forstås der ved organiserende struktur? Og slutteligt bliver der ekspliciteret en vis usikkerhed med det vage udtryk 'en form for territorial tilknytning'. Bandedefinitionen giver derfor anledning til forvirring og kontroverser blandt videnskabsfolk, offentlige og politiske debattører.

Man kan derudover diskutere, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at lade kriminalitet indgå i definitionen af bandebegrebet. Hvis kriminalitet indgår i definitionen af 'bander' vil det give problemer, når man vil søge at forklare kriminaliteten. Det vil give en tautologi, fordi kriminalitet ville indgå både som afhængig og uafhængig variabel i den sammenhæng, der undersøges. Hvad enten kriminalitetsfaktoren inddrages eller udelades i bandedefinitionen, står vi med et uklart billede af, hvad der forstås ved begrebet 'bande'. Dermed ikke sagt, at begrebet er uden betydning men nærmere, at en universel definition må opgives.

Benny Lihme har bemærket, hvordan to begreber, 'Hiphop' og 'bander', med en pludselig kraft lyste op på den hjemlige debats stjernehimmel i december 1993 (Lihme 1994). Begrebet 'gadebande' fik sin fødsel med rigspolitiets kortlægning af fænomenets omfang i 1997. Begge begreber er siden blevet anvendt i undersøgelser af og opgørelser over unges gruppedannelser og kriminalitet. Den danske medieverden har ligeledes taget begrebet til sig. Ad denne vej er 'bander' og 'gadebander' blevet begreber, som de fleste danskere kender og har en holdning til.

Samtidig med at Rigspolitiet introducerede gadebandebegrebet, foretog Lulu Hjarnø en undersøgelse, der havde til hensigt at afdække følgende: "*Kan gruppedannelsen af unge 2. generationsindvandrere på Blågård's Plads identificeres som en ungdomsbandedannelse?*" (Hjarnø 1998:13). Bandedebegrebet indgår altså i målsætningen for undersøgelsen og defineres som: "*en mindre gruppe af individer – som oftest unge mænd, der er knyttet til hinanden som følge af loyalitet, territorium, en bandedeleder samt en afvigende (en illegitim) adfærd*", og "*som en gruppe unge i alderen ca. 15-25 år, der er knyttet til hinanden gennem en kommunikativ interaktion omkring fælles mål, normer og værdier, der er afvigende i forhold til majoritetens i en kriminel og voldelig retning, der er territoriøsmæssigt afgrænset, og som til en vis grad har en hierarkisk organisationsstruktur*" (Hjarnø 1998:17f).

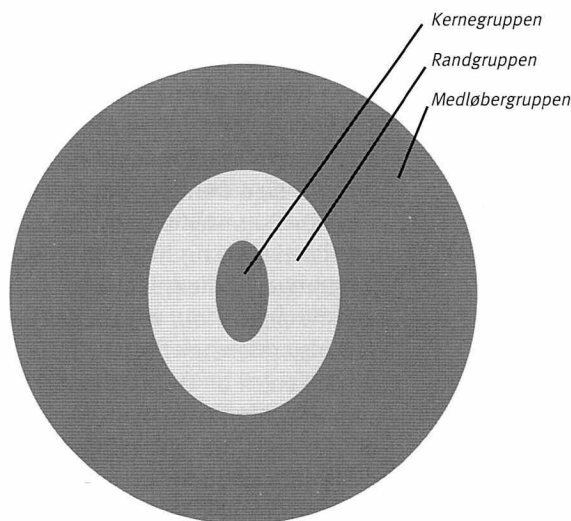
I modsætning til Hjarnøs omfattende definition, er en definition fuldstændig fraværende hos Dominique Bouchet. Bandedebegrebet bruges flere steder i hans undersøgelse, "*Det knuste spejl*", men uden at definitionen eller betydningen diskuteres. Det nærmeste Bouchet kommer på at beskrive en 'bande' er, at: "*Den afgørende forskel mellem disse bander og de almindelige grupper af kammerater, som alle unge socialiserer med, er (...), at banderne indskriver sig på provokerende vis imod den gængse socialisering*" (Bouchet 1999:118). Bandedebegrebet beskrives ud fra et socialiseringsperspektiv, hvor socialisering i 'banden' står i modstrid med en acceptabel socialisering. Dette perspektiv kan sammenlignes med Hjarnøs bemærkning omkring 'afvigende (illegitim) adfærd' og 'bandens afvigende normer og værdier'. Et fællestræk ved de to definitioner er således, at en 'bande' går imod gængse normer.

Dette ekspliciterede definitionsaspekt omkring normbrud og afvigelse, som de to ovenstående undersøgelser har tilfælles, er ikke at læse i definitionen i Rigspolitiets rapport fra 1998. Begrebet er nu 'gadebande' og bliver defineret som: "*En gruppe af børn/eller unge, der på gadeplan udøver kriminalitet og/eller anden uroskabende og aggressiv adfærd, og som af omgivelserne og sig selv opfattes som en gruppe*". Definitionen bliver ikke diskuteret, og det fremgår ikke, hvad der ligger til grund for den. På trods af dette har politiets definition fået en særlig betydning, idet den udover i politiets egne rapporter også danner grundlag for gadebandeopfattelsen i Indenrigsministeriets rapport om '*Regeringens tiltag over for utilpassede unge*' fra 1999 og i Justitsministeriets rapport fra 2001 om ungdomskriminalitet.

Sammenlignes Rigspolitiets definition med den amerikanske, adskiller de sig fra hinanden på punktet om kriminalitet. Den amerikanske definition tager afstand fra at lade kriminalitet indgå som en faktor, med det argument, at det er u hensigtsmæssigt, når kriminaliteten er den faktor, der ønskes undersøgt. Formålet med politiets rapporter er netop at undersøge gadebandekriminalitetens omfang. Desuden er territorie- og strukturaspektet, der både indgår i den amerikanske og Hjarnøs definitioner på en 'bande', fraværende i politiets definition.

Vi kan konstatere, at der heller ikke i dansk kontekst er enighed om, hvorledes en 'bande' skal defineres. Diversiteten i definitionerne tyder på, at det er en holdningssag, hvad man forstår ved en 'bande'. Dette vedstår Flemming Balvig åbenlyst og konstaterer, at 'bander' er et svært definerbart begreb: *"I stedet for at forsøge at stille de unge over for komplicerede spørgsmål om tilhørsforhold til grupperinger med bestemte kendetegn, er vi sprunget lige ud i det, og har ladet det være op til svarpersonerne selv at afgøre, hvad de ville forstå ved 'bander'"* (Balvig 1999:192). På lige fod med politiet har Balvig således et validitetsproblem, idet han uden en operationalisering af 'bander' ikke ved, hvad det er han måler.

Uafhængigt af deres definition arbejder politiet med en strukturinddeling af 'gadebanderne': Den hårde kerne, randgruppen og medløberne. Den hårde kerne refererer til kernemedlemmer, som i politirapporterne og i andre politiske sammenhænge beskrives som unge uden for pædagogisk rækkevidde. Ifølge Justitsminister Frank Jensen består den hårde kerne *"heldigvis kun af ganske få unge"*²⁾. I politiets rapport fra 1998 illustreres inddelingen ved hjælp af følgende figur:

Som det fremgår er kernen, den lille plet i midten, hvilket er i overensstemmelse med Frank Jensens udtalelse om denne gruppes størrelse. Det er derfor paradoksalt, at der i Politiets rapport fra 1999 skønnes, at der på landsbasis er 485 kernemedlemmer i forhold til 337 randgruppemedlemmer, når der gives et indtryk af at kernemedlemmer udgør den mindste gruppe. Denne registrering vidner om, at definitionen på kerne- og randmedlemmer er flydende eller, at det måske er forskelligt fra region til region, hvad man forstår ved disse begreber. Randgruppen er den midterste cirkel og medløberne udgøres af den yderste cirkel, ifølge politiet varierer disse gruppestørrelser. Det er kuriøst, at medløberne i politiets illustration fylder så meget, når de ikke er registreret.

Overordnet kan man kritisere politiets afgrænsning af begrebet 'gadebande' for at være uvidenskabeligt. Ikke på noget tidspunkt ekspliciteres det, hvorfra begreber som kernemedlemmer, medløbere og randgruppemedlemmer stammer. Der forekommer endvidere ingen overvejelser eller referencer i forhold til forskellen mellem gruppe eller 'bande', men tværtimod sidestilles disse to begreber. Det er problematisk, at definitionen på 'gadebande' fremstår uforklaret, da vi mener, at det i videnskabelige rapporter, som politirapporterne må anses for at være, bør kunne forventes, at der i definitionen på begreber forekommer logiske ræsonnementer, der henviser til de anvendte 'byggesten'.

'Gadebanden' – det homogene samfunds syndebuk

Syndebukken udfylder en dobbelt funktion. Dels en moralsk funktion, som kan aflæses ved, at man udpeger nogle som afvigende, hvorved de lovlydige kan føle sig overlegne. Dels en social funktion, som er en afklaring af normer og regler i samfundet og heraf styrkelse af den sociale solidaritet. Med andre ord vælger samfundet dem, der skal ekskluderes fra det store fælles projekt.

Begrebssættelsen af 'gadebander' kan være udtryk for dette behov for at udpege en syndebuk, der kan medvirke til at styrke den samfundsmæssige solidaritet imellem 'de, der ligner hinanden'. Bandemedlemmerne betegnes som unge, primært med anden etnisk baggrund end dansk – personer som samfundet godt kan undvære. Behovet for at begrebssette visse grupper i samfundet som 'gadebander' kan bero på et ønske om at "rense" det danske samfund for de støjende og afvigende unge med en 'forkert' hudfarve og dermed de, der afviger fra den sociale orden og det nationale fællesskab. Denne fællesskabstanke bunder i en opfattelse om homogenitet. Danmarks befolkning er af mange anset for at være homogen i forhold til andre landes befolkninger. Men er den danske befolkning overhovedet en homogen masse?

I den politiske debat omkring indvandrere og flygtninge afspejles det, at Danmark er kendetegnet ved at være en nationalstat. Det udtrykker et behov for at vende tilbage til en "*rekonstruktion af etniske rødder*", og idylliseringen af det traditionelle kan tolkes som et forsvar mod det fremmede (Diken & Laustsen 1999:72). Det vil sige, at den øgede globalisering resulterer i, at befolkningen søger tilbage mod et fællesskab præget af homogenitet og genkendelighed. Behovet for orden i en kaotisk verden, kan anskues som en tilbagevendende til, hvad Ferdinand Tönnies betegner som *gemeinschaftlignende* tilstande, som gøres ønskværdige frem for det uoverskuelige *gesellschaft*. Det fører til en fornyet interesse for Danmark som nationalstat og nation og resulterer i en søgen efter, hvad det danske er, og hvordan vi som danskere adskiller os fra andre. Heraf opstår sondringen mellem 'os' og 'dem', hvor etniske minoriteter kommer til at fremstå som "*a matter out of place*" (Fadel 1999:240). De anses som en trussel mod nationalstatens eksistens, fordi de afviger fra den nationale orden.

Magten til at definere visse grupper som afvigende i forhold til den nationale orden kan forklare, hvorledes 'gadebander' ender i en position som det negative 'dem'. Konstitutionen af gadebandebegrebet som common sense giver begrebet en vigtig funktion i en politisk kontekst. Gadebandebegrebet giver politikerne slagord i en nytårstale eller i en valgkamp og begrebet har således en funktion i kampen om det politiske hegemoni. Regeringen kan demonstrere overfor offentligheden, at de har afgrænset et problem, 'gadebanderne', som de kan handle på. Omvendt kan oppositionen bruge gadebandeproblematikken som skyts med henvisning til, at regeringens integrationspolitik er fejlslagen. Koblingen mellem kriminalitet, etnicitet og unge er en god cocktail til beskrivelse af det afvigende, dét der ikke anses for at være 'dansk'.

Behovet for at begrebssette 'gadebander', kan også ses som et udtryk for, at den politiske debat har taget en etnificeret drejning. I stedet for at tale om strukturelle problemer, såsom barrierer på arbejdsmarkedet, bliver debatten styret af Pia Kjærsgaard og Dansk Folkepartis populistiske fremgangsmåde. Det har medført, at alle partier har ekspliciteret deres holdning til denne specifikke politiske dagsorden. En dagsorden der i stigende grad fokuserer på en sammenhæng mellem ungdom, kriminalitet og etnicitet. De unge mænd stilles derfor til ansvar for deres manglende integration, fordi de ikke formår at indordne sig det, som Poul Nyrup Rasmussen i sin nytårstale år 2000 kaldte '*vore værdier og grundlag*'. De unge bliver dermed en del af 'de dårlige indvandrere', der ikke formår eller vil integreres i det danske samfund.

Medierne har ligeledes betydning for italesættelsen af spørgsmål omkring flygtninge og indvandrere. De spiller også en væsentlig rolle, idet deres formidling af nyhedsstof er bearbejdet og de deltager i konstruktionen af den etniske virkelighed. Flere undersøgelser af de danske medier konkluderer, at medierne fokuserer på det negative i nyhedsformidlingen om etniske minoriteter. Konflikter, hvor indvandrere eller flygtninge er indblandet, betones og tildeles særlig meget spaltepads. Gennem en sensationspræget nyhedsformidling vedrørende etniske minoriteters indblanding i fx vold og kriminalitet er medierne med til at tegne generelle fjendebilleder. I denne sensationsskrivning bliver de etniske minoriteter 'hot stuff' og gjort til et af samfundets største problemer. B.T. skriver d. 18. marts 2001: *"Overfald og røverier på gaden er blevet et kæmpe problem i Danmark. Flere og flere gadebander ser dagens lys – og nattens skær. Kriminaliteten omfatter ikke længere kun mindre tyverier og anden småkriminalitet. Grov vold og overfald, røverier og narkokriminalitet står som skrækeksempler på, hvad gadebander kan finde på."*

Et virkemiddel som medierne benytter til at få særlig gennemslagskraft er fokuseringen på enkelttilfælde i nyhedsformidlingen. De fremhæver outrerede tilfælde og blæser historierne op ved at give dem overdreven opmærksomhed. Særligt tabloidpressen fokuserer på personsager, hvori de finder en god forsidehistorie. På samme måde som voldtægtssager er blevet blæst op i medierne, figurerer nyheder om 'gadebander', ungdomsbander og indvandrerbander som et af yndlingsemnerne i sensationspressen. I de fleste bandenyheder bliver der, foruden vold og kriminalitet, fokuseret på det etniske aspekt.

En anden artikel fra B.T. 20. marts i år kan tjene som eksempel på denne sidestilling mellem bandeproblematikken og etnicitet. Artiklen beskriver *"gadebandernes hærgen"* på bestemte busruter i Taastrup-området. Både chauffører og passagerer er blevet forulempet i busserne af *"grupper af unge med anden etnisk baggrund"*. HTs pressechef udtaler endvidere i artiklen, at *"Der var en koncentration af uro derude i forbindelse med ramadanen"*. Artiklen viser ikke kun, at bandeproblematikken forbindes med kulturel baggrund, men også at den sættes i forbindelse med islam. Indirekte sætter artiklen lighedstegn mellem uroligheder og den muslimske højtid, ramadanen. Det vidner om, at både kulturbaggrund og islam bliver givet som forklaring på problemer som vold, tyveri og overfald. Disse forklaringer er således med til at tillægge kultur og islam betydning som sociale problemer på lige fod med den egentlige kriminelle handling. De etniske minoriteter bliver dermed sat ind som årsagsforklaring til vold og kriminalitet, hvilket afspejler en tendens til at gøre kulturen og det etniske til en sygdom.

Medierne kan via deres vinkling af nyhedsstoffet omhandlende etniske minoriteter rykke ved den offentlige holdning til dette spørgsmål og er dermed meningsdannende. Særligt spiller medierne en rolle i denne holdningsdannelse, hvor den danske befolkning i ringe omfang gør sig egne erfaringer. Undersøgelser i Storbritannien har desuden vist *"at selv om holdningerne ikke skabes direkte gennem mediernes eksponering, så udtrykkes de i termer defineret af medierne"* (Hussain 1997:28). Det vil sige, at medierne både har en direkte og en indirekte holdningsdannende effekt. Selvom dele af den danske befolkning gør sig erfaringer med etniske minoriteter, vil deres måde at italesætte deres holdninger på være domineret af de begreber og den diskurs, der forefindes i mediernes omtale. Det er på denne måde, at medierne er med til at producere konsensuel viden om den danske minoritetsbefolkning. En strategi, der har en væsentlig effekt for denne skabelse af viden, er gentagelsen af bestemte typer af historier: *"Det handler om simple klichéer, som når de gentages gang på gang, efterhånden får status af almen snusfornuft"* (Schierup 1993:245). Når medierne gentagende gange refererer til voldtægtssager begået af unge fra en bestemt gruppe eller påstår store gade-

bandeproblemer, kan det derfor anses som værende en sådan strategi. Denne fremstillingsstrategi er med til at normalisere, at unge indvandrere er voldtægtsforbrydere og organiserer sig i 'bander'.

Mediernes tendens til at blæse enkelttilfælde omkring vold begået af etniske minoriteter op kan være medvirkende til at skabe en overdreven angst i befolkningen. Men hvorfor er reaktionerne på disse tilfælde, der er relativt ubetydelige for et helt samfund, så voldsomme? Dette fænomen kan beskrives som *moralsk panik* og kan identificeres som en slags kædereaktion fra mediernes til befolkningen, politikere og lovgivere. Problemerne fremstilles således, at de fremstår som særdeles alvorlige, hvor det er åbenlyst for modtagerne, hvem der er 'de onde'. 'De onde', som er sociale afvigere, kommer til at fremstå som en trussel for samfundet og opnår, som en naturlig følge, befolkningens opmærksomhed. Mytedannelser om sociale afvigere sker i alle samfund til alle tider, men i tider med moralsk panik går disse mytedannelser særlig hurtigt, og myterne er specielt motiverede for at rodfæstes og vinde indpas på trods af ringe dokumentation (Goode 1994). Angsten i befolkningen som følge af moralsk panik, medfører krav om øget bevågenhed fra politiet og retssystemet. Nye metoder for social kontrol, der måske før var anset som problematiske, tages i brug, som fx nultolerancestrategien.

Når man opfattes som en 'gadebande'

Vi kan ikke afvise, at der er unge i vores udvalgte gruppe, der er kriminelle. Vi kan heller ikke komme uden om, at de ofte færdes i grupper og at flertallet har anden etnisk baggrund end dansk. Vi kan dog ikke konstatere den opdeling af grupperne, som politiet omtaler som kerne-, randmedlemmer og medløbere. Grupperne virker ikke strukturerede, men har istedet karakter af kammeratskabsgrupper, og den kriminalitet der begås forekommer ikke organiseret. Yderligere argumenter for, at de unge fra Blågårds Plads, ikke kan sidestilles med 'gadebander', stammer her fra personer, som dagligt arbejder med de unge. Anders Kirchoff³⁾ er af den opfattelse, at der ikke er tale om 'bander' men i stedet minoritetsunge i forskellige grupperinger. Grupperingerne kan ikke undgå at være synlige i det offentlige rum, idet de har tradition for at opholde sig på gaden. Han mener, at der er tale om meget stor udskiftning af unge i den enkelte gruppe og afviser således forestillingen om klare hierarkiske, organiserede strukturer. Lester Ansel-Henry⁴⁾ betoner, at fællesskaberne kan være meningsgivende for de unge mænd i skabelsen af identitet og fremhæver således også det positive ved grupperne, hvilket negligeres i politiets definition.

De unge fra Blågårds Plads mener heller ikke selv at de er en 'gadebande'. Tværtimod reagerer mange kraftigt på denne kategorisering. En af drengene bliver tydeligvis irriteret over, at vi overhovedet spurgte til, om der findes 'gadebander': *"Det bliver skabt, fordi folk snakker om det. Du har ret til at have fordomme over for noget, der hedder en bande, fordi bander er en grim ting"*.

Definitionen, som Rigspolitiet opstiller stemmer ikke overens med den opfattelse drengene har af sig selv. I Rigspolitiets definition af 'gadebande' sidestilles en 'bande' med en 'gruppe', men drengene ekspliciterer, at der er forskel på 'bander' og grupper: *"Definitionen på det med banden og grupperinger det er to vidt forskellige ting. En gruppering kan da også være nogle personer, der går sammen og godt kan lide at være sammen. Når de har fri, så laver de noget sammen sådan noget som at gå i byen og spille noget billard eller tage i biografen"*. Det fremgår, at grupperinger indeholder ganske 'almindelige' samværsformer, så som billard og biografure. I dette 'almindelige' lys ønsker de også at beskrive sig selv.

Det fremgår tydeligt, at drengene tager afstand fra, at gadebandebegrebet kan overføres til deres fællesskab. Vi har også kunnet konstatere flere nuancer hos

gruppen, end hvad gadebandebegrebet rummer. På grund af fokuseringen på etnicitet i forhold til 'gadebander', kan det være svært for drengene at kæmpe sig ud af den fastlåste position, de mener, de står i qua deres anden etniske baggrund: *"Hvis vi gik sammen en tur igennem Strøget – lad os sige to aftener, vi var på vej ind til byen, så ville vi være betegnet som en bande. Det er ikke ham Hans, Lars og Jens, som de betegner som en bande, hvis de går i selskab sammen, men hvis det lige præcis er unge 2. generationsindvandrere, så er der stempel på, ikke?"*.

Når en person eller gruppes specifikke kendetegn tillægges negativ værdi af majoriteten og derved kommer til at fremstå som afvigende, kan man tale om, at der foregår en stigmatisering.

Betegnelsens stigma

Ordet 'stigma' blev af de gamle grækere brugt om personer, der var gjort synlige for omgivelserne ved hjælp af kropslige tegn såsom brændemærkning eller legemsbeskadigelse. Tegnet tjente således som advarsel for borgerne, når de mødte de stigmatiserede i det offentlige rum. Begrebet stigma bruges til at beskrive processen, der foregår, når en person i andres bevidsthed reduceres fra at være normal til at være afvigende og bruges til at betegne en egenskab, der er miskrediteret. Et stigmas synlighed har i den forbindelse stor betydning (Goffman 1975). Stigmatiseringen er en form for strategi, der har til formål at påføre bestemte personer eller grupper en særlig form for social identitet. Gennem stigmatisering tildeles man individer bestemte afvigerroller og -identiteter, og dermed inddeles de i kategorier. Vi vil her behandle de former for stigmata, der benævnes de karaktermæssige (viljesvaghed, forræderiske og uhæderlighed) og de tribale (race, nation og religion), idet vi ønsker at fokusere på de stigmata, der tager udgangspunkt i de unges etniske og kulturelle baggrund. De karaktermæssige stigmata vil her dreje sig om drengenes afvigelse fra de gældende normer, og de tribale vil primært være drengenes mørkere hudfarve.

Drengene fra Blågårds Plads føler, at deres ydre kendetegn benyttes til at miskreditere og udskille dem fra etnisk danske unge. De placeres herved i kategorien 'gadebande' qua deres fremmedartede udseende, accent og stiludtryk, der ofte associeres med noget truende. Stigmata er relative og kommer forskelligt til udtryk afhængigt af konteksten. 'De normale' føler ikke, at en person, der er belastet med et stigma, er en 'rigtig' person, og derfor ikke viser 'de stigmatiserede' respekt for de kvaliteter de rummer. Eksempelvis kommer drengenes hudfarve til at determinere 'danskernes' syn på de stigmatiserede etniske minoritetsunge. Konsekvensen heraf bliver, at de stigmatiseredes udfoldelsesmuligheder effektivt og måske utilsigtet begrænses: *"Så føler du dig altid forfulgt. Altså så kan man gruppere sig og være fælles. Der er mange situationer i løbet af en weekend udover at blive afvist fra to diskoteker, blive kropsvisiteret af politiet, overvåget i Illums"*.

Den stereotype forestilling vi har af de unge, får således betydning for deres udfoldelsesmuligheder. Man kunne måske forestille sig, at de unge afvises fra diskoteker fordi deres tilstedeværelse kan virke statusferringende for det pågældende sted, netop på grund af drengenes stigmatiserede position.

Goffman beskriver to perspektiver i en persons gruppetilhørsforhold: Relationer til ind-gruppen og relationer til ud-gruppen. Sidstnævnte omhandler de stigmatiseredes tilpasning og deres forsøg på at afhjælpe de normales ubehag ved deres tilstedeværelse. Indgruppen består af de samlede 'ulykkesfæller' og er personer, der lider under samme begrænsninger, idet de har det samme stigma. Gruppen er således den kategori, der i virkeligheden miskrediterer den enkelte. Holder man sig til gruppen er man loyal, og vender man sig mod den, er man fej og illoyal. I situationer, hvor man tager et ind-gruppe standpunkt, kan man vælge en mere

ekstrem kurs ved at hylde de værdifulde egenskaber, der kendetegner gruppen eller med stolthed fremhæve nogle af de stereotype kendetegn, der er knyttet til gruppen. Vi har fx. set, at de unge hylder maskuline udtryk og bestemte stiltræk. Problemerne ved denne strategi er, at den kan forstærke det, der allerede i offentligheden bliver anset for at være et stigma, samt opfylde antagelsen om, at de reelt udgør en gruppe.

De informationer, der formidles af en person gennem kropslige udtryk og kan aflæses af det omgivende samfund, kan betegnes som sociale informationer. Stigmasymboler bliver tegn, der effektivt gør opmærksom på den nedværdigende 'brist', der fører til miskreditering af den enkelte. Tegnene er blevet institutionaliseret som informationsbærere og har en permanent karakter. Derudover bekræftes de stigmapåførende i tilhørsforholdet til 'de normale'. *"Han har fået at vide hjemmefra, at han skulle passe på de der perkerdreng, fordi de stjæler"*. Sådanne advarsler udtrykker de stereotype forestillinger og forståelser som forældre kan have til etniske minoritetsunge. Stereotype forestillinger knyttes således til de unges etniske baggrund og kultur og gives en permanent karakter. Tegnene fastholder både de unge i deres position, men forstærker også 'de normale' i deres overlegne position. Dikotomien 'os-dem' bliver dermed yderligere bekræftet.

Opholder man sig eller bliver set sammen med personer med en bestemt social identitet, bliver man også kædet sammen med disse. Man kan med andre ord sige, at stigma smitter. Dette kaldes for *"med-relationens informerende karakter"* (Goffman 1975). *"Jeg blev utrolig sur over at blive sammenlignet med den kriminelle kerne dernede fra, fordi jeg gjorde sgu meget for at bevise, at jeg ikke var det, blandt andet ved at passe min skole, have et job og have en kæreste"*. Stigmaets afsmittende effekt, på gruppen af unge fra Blågårds Plads, kommer til udtryk på to måder. For det første sættes de etniske minoritetsunge i samme kategori som de hårde kriminelle. For det andet betyder det, at de unge etnisk danske drenge tillægges de samme stigmata som resten af gruppen af etniske minoritetsunge. Det kunne eksempelvis være, når de unge afvises fra et diskotek eller bliver overvåget på Strøget, fordi de går sammen i en gruppe med primært etniske minoritetsunge. Dette gælder dog i langt de fleste tilfælde kun, når de opholder sig sammen. Går de alene oplever de ikke i samme grad stigmatisering og diskrimination.

De områder, hvor de stigmatiserede møder de største problemer, er, når de færdes i samfundet og er i kontakt med ikke-stigmatiserede. Nogle gange kan gentagende kontakt føre til, at foragten overfor den stigmatiserede formindskes. Det er dog ikke i alle tilfælde, at det forholder sig sådan. I forhold til etniske minoriteter ser man ofte, at kontakt ikke nødvendigvis vil formindske foragten¹⁵). Der ses tendenser til, at jo mere stigmatiserede personer er sammen med andre stigmatiserede, jo stærkere bliver tendensen til at grupperingerne bliver fasttømrede: *"Vi bliver ikke accepterede som danskere. Som indvandrere bliver vi heller ikke accepterede, i hvert fald ikke i de lande, hvor vi kommer fra. Men her bliver du accepteret"*. De unge har sjældent kontakt med andre end medlemmerne fra gruppen, og det er gennem denne kontakt, at de ser og forstår den verden, der omgiver dem. Man kan se denne ensidige kontakt med andre stigmatiserede som en faktor, der fastholder drengene i deres stigmatiserede position.

Området omkring Blågårds Plads kan karakteriseres ved at være stigmaforbundet: *"Det er, at Blågårds Plads er en perker-rede. Det er kun jalla'er, og alle sammen er syge i hovedet, og alle sammen er voldspsykopater. Som igen mediernes billede har været gode til at give folk"*. Området er udsat for fordomme og stereotyper, der medvirker til, at man forbinder stedet med sociale problemer. Hos udenforstående er der en forestilling om at Nørrebro og i særdeleshed Blågårds Plads er et hårdt og brutalt område, hvilket ikke stemmer overens med de forestillinger personer, der bor i området, har: *"Et åndehul, et fordomsfrit sted. Hvor folk har*

lyst til at være, sådan umiddelbart. Så ringer nogle klokker ikk'? Det siger noget om, at folk har nogle fordomme overfor det".

Fordomsfuldheden og forudindtagetetheden bibeholder området i en 'stigmatiseret position', som den 'sorte firkant' og 'frygtens plads', og dermed kommer man ikke udover denne fastlåsthed og opdager hvilke positive sider, der også kendetegner Blågårds Plads. Konsekvenserne af denne stigmatisering bliver således en spiraleffekt, der er svær at bryde for den enkelte, hvor kontakten til omverdenen bliver stadig mere anstrengt og drengene fastholdes i en outsiderposition.

En del af en outsidergruppe

En sådan established-outsidere relation kendetegnes ved, at den etablerede gruppe har en fælles historie og outsidergruppen er "newcomers". Established-outsidere beskriver magtrelationen mellem en etableret gruppe og en outsidergruppe, hvor der er en skæv magtfordeling. Den etablerede gruppe er overlegen i forhold til outsiderne og har magt til at definere sig selv som bedre mennesker og stigmatiserer outsiderne ved at lade det 'værste' mindretal i gruppen repræsentere hele gruppen (Elias 1994). Gruppen af etniske minoriteter i Danmark kan anses som værende newcomers, idet de sammenlignet med danskerne har boet i landet i kort tid. Et yderligere argument for at betragte dem som newcomers og dermed en outsidergruppe er, at de af den danske majoritetsbefolkning ofte betragtes som gæster: *"Men det er nok sådan noget med, at vi stadigvæk i Danmark har sådan en oplevelse af, at de er gæster, derfor er det endnu mere forfærdeligt, når de laver noget. Så er det man kan sige, jamen hvad så med mig? Jeg er kraftedeme født her. Altså hvornår holder det op det der med, at jeg 'er kommet hertil'?"* De unge bliver betragtet som gæster og outsiders på baggrund af deres udseende. Deres hudfarve opfattes af den danske majoritetsbefolkning som et tegn på, at de ikke er født og opvokset i Danmark, hvilket kan være i uoverensstemmelse med virkeligheden.

Som tidligere nævnt bliver etniske minoriteter ofte forbundet med voldtægt, kriminalitet og religion, hvor islam kommer til at fremstå som 'det negative'. Den vekselvirkning, der foregår mellem medierne og politikerne, er medvirkende til at stigmatisere minoriteterne, idet disse bliver repræsenteret ved deres dårlige mindretal: *"Det er jo ikke løgn, at DR og TV2 holder mikrofonen for Pia Kjærsgaard og Mogens Glistrup. Mogens Glistrup der ville sælge muslimske piger. Pia Kjærsgaard der vil smide hele familien ud, hvis 3. led laver kriminalitet. Og hvis man kan få lov at sige i TV uimodsagt, at man vil sælge muslimske piger til Bolivia som prostituerede, hvor er det så at vi skal sige til vores unger, at det er for galt at smadre ruder?"*

I sådanne tilfælde, hvor omtalen af etniske minoriteter konstant er nedsættende, kan det medføre, at de unge udover at miste deres stolthed også mister tiltroen til sandhed og retfærdighed i medier og politik. Det er problematisk, at det entydigt er repræsentanter fra den etablerede gruppe, der sætter dagsordenen politisk og i medierne, fordi deres udtalelser får større vægt end outsidergruppens: *"Og hvorfor snakker vi bande? Du siger ikke, her er en bande, og dem kan vi lide. En bande uuh-ha. Og du ved, det bliver skabt et eller andet sted oppefra".*

De grupper der i samfundet er ekskluderet fra majoriteten, kan karakteriseres ved at have begrænset adgang til diskurserne. Deres version af 'virkeligheden' høres sjældent og skaber derfor sjældent diskursiv forandring, hvorfor billedet af det negative 'dem' fastholdes i medier og offentlighed.

Indvandrere set som et samfundsmæssigt problem, er blevet til en dominerende tankefigur i den danske offentlighed. Ved en sådan fremstilling underbygges Thomas' teorem: *'if men define situations as real, they are real in their consequences'* (Merton 1968:476). Hvis drengenes grupperinger opfattes som problemfyldte,

vil fænomenet ud fra dette teorem kunne få konsekvenser i virkeligheden. Forestillingen om drengene fra Blågårds Plads som problembærere vil således kunne være medvirkende til, at de møder en virkelighed, der er fyldt med mistænksomhed og sladder. Gennem sladder og nedladende begreber udtrykker den etablerede gruppe en "fear of pollution" – en angst for anomisk smitte. Sladderer fastholder outsiderne som en ekskluderet gruppe i samfundet og den etablerede gruppe kan dermed opretholde sin magtposition (Elias 1994). En af de unge fortæller, hvorledes der bliver sladret og peget fingre af dem: "Det er jo ikke så meget os herinde, der tænkte, at vi var en sej gruppe, men reaktionen udadtil – hvis man bare fortalte, man var fra Blågårds Plads, så holdt folk kæft ikke? Hvis man var til en fest eller et eller andet, så kunne man godt høre, at folk de snakkede og pegede og sådan og holdt kæft, hvis man gik op i baren for eksempel, og der stod to mennesker, så gik de ud til siden ikke?".

Den etablerede gruppe kan endvidere påtvinge outsidergruppen sin definition af henholdsvis sig selv og outsiderne. Stigmatiseringen kan medføre, at outsidergruppen tager stigmaet til sig og udvikler en adfærd, der stemmer overens med dette: "De bliver påvirkede, hvis der står nogle virkelig seje ting eller nogle hårde ting om Blågårds Plads. Så bliver de på en eller anden måde frygtet af folk udefra og i den alder, har man en tendens til at vise sig meget overfor andre områder. Så det nytter ikke for dem her fra Blågårds Plads, hvis de ser en slåskamp, så stikker de i hvert fald ikke af, fordi så ødelægger de hele renommeet".

Hvordan det udmønter sig, når en gruppe af outsiders tager stigmatiseringen til sig, afhænger af den enkelte situation. Reaktionen kan være apatisk ligegyldighed eller udadvendt aggressivitet: "Er du inde i byen og møder Station 1 betjente, så ved man godt, at man skal bare synke spyttet alt det, man overhovedet kan. Og de stærke kan. De mindre stærke kan ikke – de flipper fuldstændig ud".

Stigmatisering får de konsekvenser, at den etablerede gruppe påtvinger outsidergruppen et stigma, som overtages og derved forværrer deres situation: "Det værste kunne være, at drengene fandt ud af, at folk synes, at de er en bande – så de begyndte, at kalde sig et eller andet – så er det, de bliver farlige. Prøv at forestil dig 400 unger dernede fra gjorde sig til en bande – København ville blive et brændende lokum. Hvis folk tog det til sig – det som alle andre gør det til... folk skal være glade for, at de render rundt i de her små latterlige kliker som her".

Ud over at forværre de unges situation kan stigmatiseringen altså få negative følger for det omgivende samfund.

Blågårds Plads som en overvågningszone

Politiets registrering af 'gadebandemedlemmer', og måden hvorpå politiet har inddelt Danmark i forskellige gadebandezoner, kan perspektiveres til Michel Foucaults tese om den historiske udvikling til kontrolsamfundet. Kontrolformernes fødsel findes i de procedurer, som de pestrante byer i Europa udøvede i middelalderen. Byerne blev her inddelt i zoner og dermed udsat for en rumlig kontrol, mens beboerne dagligt måtte lade sig indregistrere hos de magthavende. Under denne permanente registrering fik enhver tildelt sin 'virkelige' plads og sin 'virkelige' identitet. Individkontrollen fungerede dobbelt ved dels at dikotomisere samfundet i grupper, og dels blev individerne stemplet som afvigende eller normale (Foucault 1977).

Når drengene færdes i det offentlige rum, føler de sig udsat for intens overvågning fra ordensmagten. Denne overvågning kan perspektiveres til panoptikonprincippet, hvor hensigten er en internalisering af overvågningen således, at det udmøntes i selvkontrol. Flere af drengene har beskrevet det psykiske pres, der ligger i overvågningen, kontrollen og kropsvisiteringerne fra ordensmagts side. Spørgsmålet bliver, hvorvidt politiets overvågning bevirker, at individerne bliver til disciplinerede og selvkontrollerede subjekter, der indordner sig én bestemt sand-

hedsdiskurs? Drengene fortæller, at de i nogle situationer indordner sig og tåler kontrollens omfang, fordi de er vant til den. I andre situationer udløses stærke følelsesmæssige reaktioner, der kan tolkes som udisciplineret adfærd, hvilket afstedkommer øget overvågning.

I en antropologisk undersøgelse af en nærpolitistation, påpeger Lars Holmberg, at politiet inddeler befolkningen i dikotomien "Hr. og Fru Danmark" og "Røvhullerne". 'Hr. og fru Danmark' er betegnelsen for de lovlydige borgere, hvorimod 'røvhullerne' betegner dem, som politiet orienterer deres proaktive indsats imod. Røvhullerne har en række ydre karakteristika, der fungerer som retningslinjer for betjentene. Det kan fx være unge mænd, med en særlig stil og adfærd såsom bagvendte kasketter og 'uroskabende adfærd'. Problemet med dikotomien opstår især, når tegnet, der formidler den sociale information, er medfødt. Uanset kontekst vil etniske minoriteter fremstå som afvigende – særligt dem der færdes i grupper. Det konkluderes, at politiet er tilbøjelige til at forskelsbehandle, når de foretager konkrete skøn på gadeplan. En anden etnisk baggrund end dansk fører til øget opmærksomhed, men Holmberg finder ikke tilstrækkelige beviser til at kunne konkludere, at politiet diskriminerer (Holmberg 1999). Spørges drengene fra Blågård's Plads føler de sig forskelsbehandlet: "Men kører jeg en tur med tre perkere – 100 procent at vi bliver stoppet". Udtalelsen kommer fra en etnisk dansk ung og han beskriver endvidere sin oplevelse af forskelsbehandlingen: "For eksempel de kan stoppe mig og en af mine mørke venner i en bil. Og det er kun ham, der bliver revet ud af bilen. Det er kun ham, der tager navn på. Det er kun ham, der får bøde for selen".

Overvågningen af de etniske minoritetsunge kan sidestilles med social selektion, hvor de er mere udsat for formel social kontrol end andre grupper i befolkningen.

Denne stigmatisering og overvågning levner ikke meget handlingspotentiale til grupperne. Alligevel har vi fundet tegn på, at de i visse tilfælde udvikler og ændrer deres afmagtsfølelse til modmagtsstrategier. Det skete fx i forbindelse med en udvisningsdom mod en minoritetsung i 1999, hvor adskillige minoritetsunge organiserede sig i et fælles oprør rettet imod deres omgivelser: "Kan I ikke få nok af at kalde os alt muligt? Hallalkødsdiskussionen, at vi er barbariske over for dyr, vores skole er fundamentalistisk, vores fædre er fundamentalister, tørklædediskussionen, bandeproblematikken, kriminalitetsproblematikken. Det har bare ingen ende". Selvom denne handling var både aggressiv og voldelig, viser eksemplet, at grupperne kan samles og handle, når bægeret flyder over.

Et andet eksempel på drengenes modmagtsstrategier er opstarten af de alternative beskæftigelses- og væresteder. Denne modmagt er udtryk for utilfredshed med, at samfundet ikke tilbyder de unge beskæftigelse eller andre meningsfulde aktiviteter. De unge skaber i fællesskab nye alternativer og strategier i forsøget på at modarbejde gruppernes stigmatiserede position. Det værested vi har besøgt har haft succes og kan medvirke til at ændre den gængse opfattelse, der eksisterer af grupperne og i sidste ende være med til at bryde den onde spiral.

Afslutning

Begrebet 'gadebåde' har fået en egeneksistens, hvor vi alle tror, at vi ved, hvad det dækker over. Inden for forskningen bør denne naturliggørelse af et begrebs betydning medføre skærpet opmærksomhed, og man må søge at afdække, hvad det kan udtrykke. Formålet med denne artikel har således været at belyse, hvorledes 'gadebåde' opstår som et socialt fænomen, samt hvordan de begrebsliggøres i en dansk kontekst. Definitionerne er meget varierede og uden konsistens i måden, hvorpå de anvendes. Begrebet afgrænses kun i ringe omfang og er derfor ikke anvendeligt til beskrivelse af den empiriske virkelighed.

Vi kan konkludere, at drengene fra Blågård's Plads indgår i grupperingerne af

flere årsager. Grupperingerne er blandt andet kendetegnet ved at være et ungdomsfænomen, hvor venskaberne er af stor betydning. Drengene befinder sig i en socialt marginaliseret position, og deres forældre er ofte lavtuddannede og ekskluderede fra arbejdsmarkedet. Forældrene har derfor ikke megen kontakt med det danske samfund og har svært ved at ruste drengene til at begå sig i samfundet. Som konsekvens af barriererne mellem forældrene og det danske samfund får drengene en dobbeltkulturel opdragelse, hvor det kan være svært at kombinere de forskelligartede normer og værdier. De søger sammen med ligestillede på tværs af etnisk oprindelse, hvor de gennem nye former for kulturblandinger skaber en subkultur. Forklaringen på den etnisk heterogene sammensætning kan findes i, at drengene står i samme livssituation. Fra politiets side er der en tendens til at søge forklaringen på gadebandefænomenet i drengenes anden etniske baggrund. Således mener politiet, at det etniske tilhørsforhold ses som et kriterium for at være en del af 'gadebanden'. Dette aspekt kan ikke stå alene i forklaringen af fænomenet, da grupperingerne i høj grad er bestemt af deres socioøkonomiske status.

Drengene kommer ofte i konflikt med det omgivende samfunds normer og regler, fordi deres fortolkning af respekt og ære skaber konfrontationer, når det gælder både ordensmagten og andre ungdomsgrupper. Deres gruppesamhørighed udtrykkes ved ønsket om at være stærke og seje, hvilket kan skyldes usikkerhed overfor identifikation med eget køn.

Det er nødvendigt at definere for at kunne handle, og begrebsættelsen af grupperingerne som 'gadebänder' kan ses som systemets mulighed for at handle på de unges afvigende adfærd. Det er dog problematisk, at 'gadebänder' fra politisk hold defineres uden, at det undersøges, af hvilke årsager grupperingerne opstår. Endvidere bliver de unge udsat for øget opmærksomhed fra politiet på baggrund af gadebandedefinitionen. Begrebsliggørelsen af drengene som 'gadebänder' har således den betydning, at de unges ret til at begå sig socialt begrænses, idet de får særlig opmærksomhed, når de færdes i grupper. Det medfører endvidere, at drengene mister troen på systemet, fordi de bliver udsat for diskrimination, overvågning og stigmatisering. Det styrker sammenholdet i gruppen yderligere, fordi den giver dem en tryghed, som de ikke finder i samfundet. Denne forstærkning af gruppens sammenhold fører til en ond spiral, da den igen får konsekvenser i form af øget overvågning, intensivering af strafferetslige foranstaltninger og således fastholdelse af de unge i en marginaliseret position.

Etnificeringen af gadebænderbegrebet udtrykkes i mediernes og den politiske diskurs. Diskursen kan ses som et udtryk for nogle bagvedliggende strategier, hvor man stiller de unge til ansvar for deres problemer. Det er let at lægge ansvaret fra sig på den måde, fordi henvisningen til kulturen som problem kan flytte fokus væk fra, at der er tale om et integrationsproblem. Nogle politikere benytter sig ligeledes af en gadebænderdiskurs for herigennem at udvise handlingspotentiale, og derved fastholde deres magtposition. Medierne fremstiller blandt andet samfundets stereotype forestilling om grupperingerne af de unge mænd som kriminelle 'gadebänder' via overdreven fokusering på sensationshistorier og enkeltstager. Dermed er medierne medvirkende til at skabe den tilsyneladende endeløse angst, der omgiver de mandlige etniske minoritetsunge og hele gruppen af etniske minoriteter. Begrebet om moralsk panik er aktuelt, da denne 'panik' til stadighed rejser sig som følge af en bestemt sag. Den når dog aldrig at lægge sig før end en ny sag nok engang får den moralske panik til at blusse op – nu på et højere niveau.

I denne artikel har vi forsøgt at dekonstruere gadebænderbegrebet samt påpege problemerne ved at anvende det. Men hvor efterlader det os? Vi har konstateret, at en begrebsættelse er nødvendig for at kunne begribe den sociale virkelighed. Men vi vil så tvivl om gadebænderbegrebets fremtid også selvom det måtte blive

indholdsudfyldt både ud fra et teoretisk fundament og grundige empiriske studier. Vi mener, at selve gadebandebetegnelsen er så stigmaforbundet, at det ikke blot kan indholdsudfyldes på ny. Det kræver en konstruktion af et nyt begreb, som vi dog ikke er i stand til på baggrund af vores undersøgelse alene. Vores argument er således, at det ikke i sig selv er nok at dekonstruere. Politiet definerer godt nok begrebet, men gør det uden et teoretisk fundament, hvorfor definitionen fremstår som deklaratorisk, og man kan ikke forklare, hvad undersøgelsens resultater udtrykker. Derved kan man ikke identificere problemet og nå ind til dets kerne, hvilket fører til symptomatiske og ikke grundlæggende løsninger af de unges problemer.

Som nævnt først i artiklen har Rigspolitiet udskrevet et forskningsprojekt, der skal søge at komme gadebandeproblematikken nærmere. Projektet er et initiativ, der blandt andet har til formål, at komme med en ny definition af gadebandebegrebet, der både er teoretisk og empirisk funderet. Men kan det lade sig gøre at lave en definition, der er praktisk anvendelig for politiet? Man kan også stille spørgsmål om, hvem det er, politiet er ude efter, når de taler om gadebander? Er det vilde unge, der laver spontan kriminalitet i skiftende grupper eller er det de kriminelle grupper, der har en høj organiseringsgrad? På baggrund af definitionen fra de to første politirapporter kunne man have en formodning om, at det er de førstnævnte. Og hvilken rolle vil et videnskabeligt defineret begreb kunne få i den forbindelse? Det er alle spørgsmål, vi venter på at få besvaret, når den nye gadebanderapport udkommer i år 2002!

Litteratur:

- Bay, Joi 1982: "Storbyens magikere – om 'Birmingham-skolen' subkulturteori" i *BIDRAG, Bevidsthedssociologisk tidsskrift* nr.16, 1982.
- Balvig, Flemming 1999: *Risikoungdom*. København. Det Kriminalpræventive Råd.
- Bhaskar, Roy 1975: "A Realist Theory of Science". Great Britain. Leeds Books LTD.
- Bouchet, Dominique 1999: *Det knuste Spejl*. Afveje.
- Bourdieu, Pierre 1994: *Af Praktiske grunde*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, Pierre 1995: *Distinktionen. En sociologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo. Pax forlag.
- Cohen, Albert K 1955: "A Delinquent Solution. I *Delinquent Boys: the Culture of the Gang*. New York. The Free Press.
- Cohen, Phil 1997: "Subcultural Conflict and Working-class Community" i Gelder, Ken & Thornton, Sarah 1997: *The Subcultures Reader*. London. Routledge. [Teksten blev oprindeligt udgivet i Working Papers in Cultural Studies 1972: University of Birmingham, Centre for Contemporary Cultural Studies.]
- Corrigan, Paul 1976: "Doing nothing" i Hall, Stuart & Jefferson, Tony 1976 *Resistance through Rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. The Centre for Contemporary Cultural Studies, University of Birmingham. Hutchinson Ltd.
- Danermark, Berth; Ekström, Mats; Jakobsen, Liselotte; Karlsson, Jan Ch. 1997: *Att förklara samhället*. Lund. Studentlitteratur.
- Diken, Bülent & Bagge Laustsen, Carsten: "Den evige nomade" i Christoffersen, L. (red): *Vision for religionsfrihed, demokrati og etnisk ligestilling*, 1999.
- Elias, Norbert & Scotson, John 1994: *The Established and the Outsiders*. London. Sage.
- Eriksen, Thomas Hylland 1993: *Ethnicity and Nationalism*. Anthropological Perspectives. London. Pluto Press.
- Fadel Holm, Ulla 1999: "Skik følge eller land fly. Danske forståelser af kulturel forskellighed" i Hervik, Peter (red.) *Den generende forskellighed*. København. Hans Reitzels forlag.
- Foucault, Michel 1977: *Overvågning og straf*. Frederiksberg. DET lille FORLAG.
- Goffman, Erving 1975: *Stigma*. København. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, A.S.
- Goode, Erich & Ben-Yehuda, Nachman 1994: *Moral Panics. The Social Construction of Deviance*. Oxford UK & Cambridge USA. Blackwell Publishers Inc.
- Hall, Stuart et.al. 1976: "Subcultures, Cultures and Class: A theoretical overview" i Hall, Stuart & Jefferson, Tony 1976 *Resistance through Rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. The Centre for Contemporary Cultural Studies, University of Birmingham. Hutchinson Ltd.
- Hebdige, Dick 1983: *Subkultur og stil*. Århus. Sjakalen.
- Hjarnø, Lulu 1998: "Rødderne fra Blågårdsplads. Esbjerg. Sydjysk universitetsforlag.
- Holmberg, Lars 1999: *Inden for lovens rammer*. København. Gyldendal.
- Huff, C. Ronald 1996: *Gangs in America*. London. Thousand Oaks.
- Hussain, Mustafa; Yilmaz, Ferruh; O'Connor, Tim 1997: *Medierne, minoriteten og majoriteten*. Nævnet for Etnisk Ligestilling
- Højrup, Thomas 1983: "The Concept of Life-Mode" i *Ethnologica Scandinavica*. Lund. Royal Gustav Adolf Academy.
- Koch, Ida 1999: "Vildledende og sjusket rapport om gadebander" i *Social Kritik* nr. 65/66 – december 1999. København.
- Kyvsgaard, Britta 1998: *Kriminalitet og national oprindelse*. www.politi.dk.
- Kyvsgaard, Britta 2000: "Kriminalitet blandt etniske minoriteter" i *Social Forskning*, temanummer, december 2000. *Etniske minoriteter i velfærdssamfundet*. København.
- Laursen, Svend & Mørch, Sven 1998: *Ung-til-ung som pædagogisk metode*. Vejle. Ungdomsringen.
- Lihme, Benny 1994: "Ungdomsbander – noget med fremtid i?" i *Social Kritik* nr. 31/32 – juni 1994. København.
- Merton, Robert K 1968: *Social Theory and Social Structure*. London: Collier-Macmillian.
- Mørck, Yvonne 1998: *Bindestregsdansere – fortællinger om køn, generationer og etnicitet* Forlaget sociologi c/o samfundslitteratur – Frederiksberg.
- Mørck, Yvonne 1999: "Faktisk er Blågårdsplads utrolig smuk" i *Social Kritik* nr. 65/66 – december 1999. København.
- Prieur, Annick 1999: "Arvens modsigelser" i *Social Kritik* nr. 65/66 – december 1999. København.
- Rohleder, Niels 1997: *Drengene fra Blågårds Plads – om medier og minoriteter*. Danmark. Informations Forlag og Mellempøkeligt Samvirke.
- Røgilds, Flemming 1995: *Stemmer i et grænseland*. København. Forlaget politisk revy.
- Schierup, Carl-Ulrich 1993: *På kulturens slagmark*. Esbjerg. Sydjysk Universitetsforlag.
- Sernhede, Ove 1999: "Mens vi venter på Mandela". I *Social Kritik* nr. 61/99. København.
- Simmel, Georg 1992 [1903]: "Storbyerne og det åndelige liv" i *K&K. Kulturanalyse*. Nr 71. 19 årg. nr.1. Holte. Forlaget Medusa.
- Tajfel, Henri 1978: *The Social Psychology of Minorities, Minority Rights Groups Report No.38*. London.
- Tireli, Üzeyir 2000: "I søgen efter identitet, refleksioner over identitetsunge" i *Social Forskning*. *Temanummer december 2000. Etniske minoriteter i velfærdssamfundet*.
- Togeby, Lise & Møller, Birgit 1999: *Oplevet diskrimination. En undersøgelse blandt etniske minoriteter*. København. Nævnet for Etnisk Ligestilling.
- Wacquant; Löic J.D. 1992: "The Social Logic of Boxing in Black Chicago: Toward a Sociology of Pugilism" i *Sociology of Sport Journal* 1992,9.

Noter:

1. Social Kritik nr.65/66, 1999.
2. Det gjaldt politikredsene i København, Gladsaxe, Glostrup, Roskilde, Helsingør, Odense, Sønderborg, Haderslev, Århus, Randers og Ålborg. Rapporten fra 1999 blev kritiseret i Dagbladet Information d. 2/11 1999 af Rohleder og Larsen. De mente, at der var modstrid mellem politikredsenes indberetninger og rigspolitiets opstilling af problemerne. Selv de politikredse der angav, at de ikke havde problemer med gadebander, beskrev tidligere problemer eller problemer, der kunne udvikle sig til alvorligere problemer.
3. Flemming Balvig undgår i *"Risikoungdom"*, at konkretisere bandebegrebet. Han kalder det *et "svært definerbart begreb"* (Balvig 1999:192), og lader det være op til de unge selv, om de synes, at de er med i en bande.
4. Den økonomiske kapital skal forstås som økonomiske ressourcer; kulturel kapital som den dominerendes kultur, der eksempelvis reproduceres gennem uddannelsessystemet; social kapital som sociale forbindelser og netværk. De ovennævnte kapitalformer kan fremtræde som symbolsk kapital, hvilket vil sige dét som af sociale grupper tillægges værdi og betydning.
5. Kategorien 'Vestlige lande' omfatter EU-lande (Danmark eksklusiv), Norge, Island, Schweiz, Nordamerika, Australien, New Zealand og Japan. Dvs. at kategorien 'Øvrige lande' dækker over øvrige Europa, Afrika, Syd- og Mellemamerika og Asien (Københavns Kommunes Statistisk Kontor, 1999).
6. I det følgende vil vi foretage sammenligninger mellem tallene for Indre Nørrebro og hele København. Procenttallene for hele København står anført i parentes.
7. Københavns Kommunes Statistisk Kontor, 1997.
8. Benny Lihme fra høringsen "Skyld og ansvar – ung og kriminel". Medborgerhuset Blågården d. 2/4 2001.
9. Formålet med den nye ungdomssanktion er at styrke indsatsen og reaktionsmuligheder over for den hårde kerne af unge, socialt belastede kriminelle. Ungdomssanktion der har en varighed af 2 år, retter sig mod de 15-17 årige og indeholder socialpædagogisk behandling, hvor muligheden for at fastholde den unge i behandlingen er til stede (Rapport om ungdomskriminalitet, 2001).
10. Københavns Kommunes Statistisk Kontor, 1998.
11. Undersøgelsen er baseret på strafferetslige afgørelser truffet af Politi eller retsmyndighed. Afgørelserne er truffet på baggrund af én eller flere sigtelser for kriminelle forhold blandt gruppen af 15-64-årige, der er fundet skyldige og har et dansk personnummer.
12. Offentlig høring "Skyld og Ansvar – ung og kriminel", 2001.
13. Ansat ved Familie- og arbejdsmarkedesforvaltningen i Københavns Kommune.
14. Ansat ved Kultur-, Fritids- og Integrationsteamet på Indre Nørrebro.
15. Dette uddybes i Togeby og Gaasholts undersøgelse om danskernes holdning til flygtninge og indvandrere. De beskæftiger sig med kontakthypotesen, der beskriver, at tolerancen stiger ved øget kontakt grupperne imellem. De finder, at sammenhængen er mere kompleks, fordi der er forskel på formerne for kontakt. Det er ikke alle former for kontakt, der virker positivt ind på tolerancen. Der er dog tendenser til, at frivillige og private kontakter øger tolerancen, som kan være udtryk for, at tolerante mennesker er mere i kontakt med etniske minoriteter, og at det ikke er kontakten, der skaber tolerancen (Togeby og Gaasholt 1995).